

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

¹ Yimbe heewbe pilake fillitaade kulle tabitinde hakkunde meeden. ² Be mbinndii ko seediibe gilla fuddoode been kaalani en. Seediibe been ngoni halfinaabe faa anndina konngol ngool. ³ Tawfilus teddufo, mi taykake kulle deen fuu faa woodi gilla arande, mi tawii na hawrani kam miin du faa mi winndane, mi fiirtane dum faa laaba no dum wadiri, ⁴ faa kebaa tannyoral jannde nde njanninadaa ndeen wo goonga.

No Jibriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

⁵ Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, na woodi almaami gomma bi'eteedo Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, gii Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna, innde muudum wo Elisabet. ⁶ Be dido fuu be fonnditiibe to Laamfo. Ibe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji muudum fuu. Feloore fuu walaa e maabe. ⁷ Be kebaay biddo, sabo Elisabet wo dimaro. Be dido fuu be naywii du.

⁸ Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle muudum yottinde sadakaaji yeeso Laamfo, sabo wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal ngaal. ⁹ Ley al'aada almaami'en ibe mboownoo wafude cumnal. Wo nii Jakariyaa subiraa faa

naata nokkuure seniinde wonnde ley suudu de-wal mawndu, de ura toon ure. ¹⁰ Jamaa oon fuu darii yaasin ina wada du'aare wakkati mo ure deen mbuletee. ¹¹ Wakkati oon maleyka Joomiraado ɓangani mo, ina darii gere nyaamo nokkuure urirde ndeen. ¹² Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi dum. ¹³ Maleyka oon wi'i mo:

—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa jaabaama. Deeka Elisabet rimante ɓiddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Bidɗo oon waddante seyo manngo, heewɓe ceyorto rimeede makko, ¹⁵ sabo o laatoto tedduɗo yeeso Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sulinta. O heewan Ruuhu Ceniɗo gilla e ley reedu inniiko. ¹⁶ O wartiran ɓiɓɓe Israa'iila heewɓe to Laamɗo Joomiraado muɓɓen. ¹⁷ O artoto Joomiraado warde, o wonda e ruuhu e baawɗe de annabi Iliyaasa heɓunoo, faa o wartira berde baabiraaɓe to ɓiɓɓe muɓɓen, faa o wartira saliiɓe du e hakkillooji dartiiɓe, faa moyyinana yimɓe segilaniiiɓe garol Joomiraado.

¹⁸ Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:

—Noy paamirammi dum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon du wadi duubi.

¹⁹ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

—Miin woni Jibiriilu ɗakkiɗo Laamɗo, mi nu-laado to maada faa mi haalane kabaaru lobbo o. ²⁰ Ndelle joonin a muumɗan. A haalataa si wanaa wakkati mo dum tabiti, sabo a goondinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum wari.

21 Tawi yimbe been ina kedii Jakariyaa, ina haaynii dum'en ko o booyi ley suudu dewal mawndu duum. 22 Nde o wurtinoo ndeen, o hungii haaldude e ma66e. Be paami won ko o hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e ma66e muummumre, o heddi o waawaa haalde. 23 Nde balde golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.

24 Caggal balde deen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:

25 —Dum woni ko Joomiraado wadani kam. O taykake kam, o ittanii kam dukkuru hakkunde yimbe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

26 Ley lewru Elisabet jeega6urdu nduun, Laamdo nuli maleyka Jibiriilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili, 27 to surbaajo mo taan Daawda bi'eteedo Yuusufi ha66ani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama. 28 Maleyka oon naati do Mariyama woni doon, wi'i dum:

—Aan e jam, ke6udo moyyere Joomiraado. Joomiraado ina wondi e maada.

29 Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo dume jowtaango ngo fiirtata. 30 De maleyka oon wi'i mo:

—Taa hulu, Mariyama! Sabo a hebii moyyere yuurunde e Laamdo, 31 a hooyan reedu, ndimaa biddo gorko, inndiraa dum Iisaa. 32 Biddo oon laatoto tedduo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawda. 33 O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.

34 Mariyama wi'i maleyka oon:

—Noy dum laatortoo, sabo mi anndaa gorko?

³⁵ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maada,
baawde Laamdo Toowdo cuddete.

Saabe duum, biddo mo ndimataa oon
inndirte Ceniido, Bii Laamdo.

³⁶ Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu
ley nayeewu muudum, o riman biddo gorko. Imo
wi'enoowoo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi
e reedu lewru jeegaBurdu, ³⁷ sabo walaa fuu ko
Laamdo waawaa.

³⁸ Wakkati oon, Mariyama wi'i:

—Inani kam, miin kordo Joomiraado, dum laa-
toranoo kam no mbiirudaa ni.

Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley balde deen, Mariyama ummii, yehi law
to wuro gomma wonngo ley baamle Yahuudiya.

⁴⁰ O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde
Elisabet nannoo jowtaango makko ndeen, biddo
gondo e reedu muudum oon dimmbii. Ndeen Elis-
abet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² yeewnii e daande
toownde, wi'i:

—A barkinaado hakkunde rewbe! Biddo mo
ndeedudaa o du wo barkinaado! ⁴³ Miin, wo mi
dume faa inna Joomiraado wari to am? ⁴⁴ Ndaar,
nde jowtaango maa yottinoo nowru am ndeen,
biddo gondo e reedu am oon dimmborake kuyam.

⁴⁵ Barke woodanii ma, aan goondindo ko Joomi-
raado haalani maa duum tabitan.

Jimol Mariyama

⁴⁶ Mariyama wi'i:

—Yonki am ina mana Joomiraado!

- 47 Bernde am ina heewi seyo e dow Laamdo Kisi-noowo kam,
 48 sabo o yurmake kam, miin, kordo makko leeyudo.
 Gilla joonin jamaanuujii fuu noddiran kam barkinaado.
 49 Sabo Jom baawde wadani kam kulle mawde!
 Innde muudum wo seniinde.
 50 Yurmeende muudum ina woni dow huloobe dum jamaanu dow jamaanu.
 51 O gollii golleeji mawdi e semmbe junngo makko, o sankitii mawninkinii6e e anniyaaaji mu66en.
 52 O saamdinii kaanankoo6e e laamuujii mu66en, o toownii leeyu6e.
 53 O haarnirii yolbu6e kulle lobbe, o yoppii jom'en jawdi juude 6ole.
 54-55 O wallii yim6e Israa'iila, maccu6e makko 6een,
 sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraa6e meeden,
 yurmaade Ibrahiima e yuwdi muudum faa abada.
 56 Mariyama waddi e Elisabet ko wadata lebbitati de yeccii suudu muudum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

- 57 Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi 6id6o gorko. 58 Hoddi6e makko e sakiraa6e makko nani yurmeende mawnde nde Joomiraa6o wadani mo ndeen, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, 6e ngari taadude ngel.* I6e njidunoo inndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa, ⁶⁰ ammaa inniigel jabaay, wi'i ngel inndiree Yaayaa. ⁶¹ Be mbi'i dum:

—Yimbe maa fuu walaa inndiraado innde nde.

⁶² Be yami baabiigel e muummumre, noy yidi biyum oon inndiree. ⁶³ Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow maggal: «Yaayaa woni innde maggel.» Be fuu dum haaynii 6e. ⁶⁴ Wakkati oon pay, hunduko Jakariyaa yoppaa, demngal mum habbitaa, ina haala, ina yetta Laamdo. ⁶⁵ Kulol nanngi hoddiibe makko been fuu. Katin du yimbe ley baamle Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruuji diin. ⁶⁶ Nanbe dum been fuu ndesi dum e ley berde mu66en, ina mbi'a: «Ndelle dume cukalel ngel laatoyto?» Sabo 6e nji'ii junngo Joomiraado ina woni dow maggel.

Jimol Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu Ceniido, haaldi annabaaku, wi'i:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Is-
raa'iila,

sabo warii walli yimbe muudum, rimdini
dum'en.

⁶⁹ O waddanii en Kisinoowo jom semmbe
yuwdo e suudu Daawda, maccudo makko.

⁷⁰ Dum fuu dum laatorii hono no o haalirnoo e
kunndude annabaa6e makko seniibe gilla
arande -

⁷¹ o wi'i o hisinan en e habdiibe men,
e juude waybe en fuu.

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

- ⁷² Nii o yottiniri yurmeende nde o aadaninoo
 maamiraabe men ndeen,
 o miccitake amaana makko ceniido,
⁷³ hunayeere nde o hunanii maammen Ibrahiima,
 o hokkan en ⁷⁴ danneede e juude waybe en faa
 ngolliranen mo rafi kulol,
⁷⁵ ndewen mo ley senaare e dartaare yeeso
 makko haddi nguurndam meeden fuu.
- ⁷⁶ Aan du cukalel, a noddirte annabaajo Laamdo
 Toowdo,
 sabo a artoto Joomiraado warde faa moyyinanaa
 mo laabi makko,
⁷⁷ faa anndinaa yimbe makko laawol kisindam ley
 ko o yaafotoo hakkeeki mu66en.
- ⁷⁸ Saabe Laamdo meeden wo keewdo yurmeende,
 Jayngol yuurungol dow ina wara to meeden,
⁷⁹ faa yaynana wonbe ley nimre e kulol maayde,
 de rewna koyde men dow laawol jam.
- ⁸⁰ Suka oon ina mawna, hakkillo muudum ina
 beydoo. O joodii ley ladde faa wakkati mo o
 6anginaa e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Matta 1.18-25)

- ¹ E ley balde deen, Augustus kaananke mawdo
 yamiri limgal wadee ley laamu Roma fuu.
² Kangal woni limgal arandeyal, kawrungal e
 laamu Kiriniyus goforneer leydi Siiriya. ³ Yimbe
 fuu njehi winndowaade, mono fuu e wuro
 muudum. ⁴ Yuusufi du dilli Nasaraatu ley
 leydi Galili, faa yaha wuro Daawda wi'eteengo

Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda jaati o yuuri. ⁵ O yehi toon winndowaade, kanko e Mariyama kaɓɓanaado makko, deeduɗo. ⁶ E ley gonal maɓɓe toon, wakkati ndimu Mariyama yottii. ⁷ O rimi afo makko, o saawi ɗum e kaddule, o fukkini ɗum ley akalawal, sabo ɓe kebaay nokkuure ley jipporde ndeen.

⁸ Durooɓe ina ngoni ley seraaji ɗiin, na ndooma dammuuli muɓɓen jemma. ⁹ Maleyka Joomiraado ɓangani ɓe, darja Joomiraado delkoowo filii ɓe. Kulol manngol nanngi ɓe. ¹⁰ De maleyka oon wi'i ɓe:

—Taa kulee! Sabo mido haalana on Kabaaru Lobbo laatantooɗo yimɓe fuu seyo manngo. ¹¹ Hannden on ndimanaama Kisinoowo ley wuro Daawda. Kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado. ¹² Inan maande majjum: on tawan cukalel keccel ina saawaa e kaddule, ina fukkinaa ley akalawal.

¹³ Wakkati gooto, maleyka'en heewɓe yuuri dow kammu, tawti maleyka artiido oon, ina njetta Laamɗo, ina mbi'a:

¹⁴ —Manngu woodanii Laamɗo faa dow kammuuli,
dow leydi du jam woodanii yimɓe ɓe o horsini.

¹⁵ Nde maleyka'en ɓeen ceedunoo e maɓɓe, de yeenti dow kammu ndeen, durooɓe ɓeen ina mbi'undura:

—En njaha Baytilaama, ndaaren ko wadi, ko Joomiraado anndini en ɗuum.

¹⁶ Be karii, ɓe njehi, ɓe tawi toon Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel ngeel, ingel fukkinaa ley akalawal. ¹⁷ Nde ɓe njiinoo ngel ndeen, ɓe kaalti

ko maleyka oon haalani 6e dow maggel duum. ¹⁸ Nan6e haala duroo6e been fuu, haaynde nanngi dum'en. ¹⁹ De Mariyama kaa ina resi dum fuu e 6erndem, ina miiloo dum. ²⁰ Duroo6e been njeccii, ina teddina Laamdo, ina njetta dum saabe ko 6e nani e ko 6e nji'i fuu. Sabo dum fuu dum laatorake no maleyka oon wiirunoo 6e noon.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jee-tati ndeen, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde maleyka oon haalannoo Mariyama gilla reedaay ndeen.

²² Nde balde laa6ugol Mariyama yottinoo, hono no Tawreeta Muusaa yamiri, 6e njaari suka oon Urusaliima faa 6e kalfina mo Joomiraado. ²³ Sabo wo hono noon winndiraa e Tawreeta Joomiraado: «Biddo gorko afo fuu, Joomiraado jeyi.»†

²⁴ Be ngadi du sadaka kirsamaari hono no Joomiraado yamiri ni: 6i66e buugaali didi naa nyaabe didi.

²⁵ Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima, ina wi'ee Simeyon. Ruuhu Ceniido ina woni e makko. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, imo hedii wakkati mo gondi Israa'iila mooyetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido anndinii mo o maayataa si o yi'aay Almasiihu Joomiraado. ²⁷ Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu dewal mawndu nduun wakkati mo saaraa6e been ngaddi suka oon faa ngadana dum ko Tawreeta

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadatee du. † **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

yamiri. ²⁸ Simeyon jaɓi mo, mumbilii mo, ina yetta Laamɗo, ina wi'a:

²⁹ —Joonin Joomiraado, haala maada kaan tabitii.

Ada waawi hooyude maccudo maada e jam,

³⁰ sabo mi yiirii gite am kisindam maada

³¹ dam cegilidaa yeeso yimbe fuu.

³² Dam woni annoora jaynanoowo lenyi adunaaru fuu,

annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.

³³ Ko haalaa dow makko duum, haaynii baabiiko e inniiko. ³⁴ Simeyon barkini be, wi'i Mariyama, inniiko:

—Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol wobbe e ummagol wobbe ley Israa'iila. O laa-toto maande nde yimbe calotoo. ³⁵ Hono nii o bagingirta miilooji berde heewbe. Aan e hoore maa, mettorgal yuwan bernde maa hono kaafaahi.

³⁶ Annabaajo debbo bi'eteedo Anna ina doon kam du. Wo o bii Fanuwel, jeyaado e suudu Aser. O naywii sanne. O baɗaama e surbaaku makko, o wondi e goriiko duubi jeddi, ³⁷ de maayi. O heddi o walaa goriwo. Joonin duubi makko ina ngada capande jeetati e nay. O dillataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra Joomiraado suumayeere e du'aare, jemma e nyalooma fuu. ³⁸ E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamɗo, imo haalana hediibe garol dimdinoowo Urusaliima been fuu kabaaru suka oon.

³⁹ Nde be njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraado yamiri ndeen, be njeccii wuro maɓbe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Suka oon ina mawna, semmbe muudum e hakkillo mum ina beydoo. Moyyere Laamdo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginoobe ley suudu dewal mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraabe Iisaa ina njaha Urusaliima wakkati iidi Faltagol‡. ⁴² Nde Iisaa wadunoo duubi sappo e didi ndeen, 6e njehi Urusaliima no 6e mboowri noon. ⁴³ Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, 6e njecii 6e kooti, ammaa Iisaa 6iyii6e oon heddake Urusaliima, tawi 6e paamaay. ⁴⁴ Be cikii imo wondi e yaadiraabe ma66e 6een. Be njehi nyalooma ki66udo, i6e piloo mo hakkunde yim6e ma66e e anndaabe ma66e. ⁴⁵ Ammaa 6e njiitaay mo, 6e njecitii Urusaliima filowaade mo. ⁴⁶ Balde tati gada dum, 6e tawi mo ley suudu dewal mawndu. Imo joodii hakkunde jannginoobe, imo hettindanii dum'en, imo yamtindoo dum'en. ⁴⁷ Hettindanii6e mo 6een fuu kaaynaa hakkillo makko e jaabagol makko. ⁴⁸ Nde saaraabe makko nji'unoo mo ndeen, haaynde nanngi dum'en. Inniiko wi'i mo:

—Binngel, ko saabii ngadudaa min ni? Inan, miin e baaba maa fuu, filagol ma ha66ii min ko'e.

⁴⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Ko wadi odon piloono kam? Yalla on paamaay ina tilsi mi wona ley suudu Baaba am naa?

⁵⁰ Ammaa 6e paamaay haala ka o haalani 6e kaan. ⁵¹ Caggal duum, o jippodii e ma66e. Be

‡ **2:41** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'ila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

koondi Nasaraatu, o dowtanii 6e. Inniiko ina resi kulle deen fuu e bernde muudum.

⁵² Iisaa ina mawna, hakkillo muudum ina 6eydoo, Laamdo e yimbe ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

¹⁻² Konngol Laamdo warii to Yaayaa, gii Jakariyaa oon, ley ladde. Dum hawrii e hitaande sappo e joyaBerde laamu Tibeer kaananke mawdo. Ndeen Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii Galili. Sakiike mum bi'eteedo Filipu ina laamii leydi Ituriya e Tarakoniti, Lisaniya du ina laamii leydi Abileen. Dum hawrii e nde Annas e Kayafas laatinoo hooree6e almaami'en. ³ Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina gooyna yimbe tuuba, lootiree lootagal batisima* faa hakkeeki mu66en njaafee. ⁴ Wo hono noon winndiraa ley dewtere haalaaji annabi Esaaya:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,

ndartinee laabi makko!

⁵ Luggere fuu uwete,

baamle e tile fuu leeyinee,

laabi onnyiidi fuu ndartinee,

laabi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yi'an kisindam yuurudam to Laamdo.»†

* **3:3** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. † **3:6** Esaaya 40.3-5.

⁷Yimbe heewbe ina ngara to Yaayaa faa lootiree lootagal batisima. De imo wi'a be:

—Onon biibe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamdo waroore? ⁸Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraaBe Ibrahiima. Sabo mido wi'a on, Laamdo ina waawi waylitinde kaaye de laatoo biibe Ibrahiima! ⁹Joonin jammere yeptaama faa soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu ki rimataa biibe lobbuBe, soppete, fadde ley yiite.

¹⁰Yimbe been ina yama mo:

—Ndelle dume min njeji wadude?

¹¹O jaabii be, o wi'i:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, hokka ngoota kaan mo walaa, neddo fuu jogiido nyaamdu du wada noon.

¹²NanngooBe lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i mo:

—Moodibbo, dume min njeji wadude?

¹³O jaabii be, o wi'i:

—Taa paltinon ko njamiradon nanngon duum.

¹⁴SordaasiiBe du yami mo kam'en du, mbi'i:

—Minen le, dume min njeji wadude?

O wi'i be:

—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennyitorodon njobdi mon.

¹⁵Tawi yimbe fuu ina kedii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e bernde muudum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon. ¹⁶Yaayaa jaabii be fuu, wi'i:

—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa burdo kam baawde ina wara. Mi fotay fay e habbitinde boggi pade makko. Kanko kaa, wo Ruuhu Ceniido e yiite o lootirta on

batisima. ¹⁷ Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa, o hawrundura nyaamri ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o wuldan dum yiite nge nyifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa tindinii yimɓe kulle keewɗe, ina waajoo dum'en Kabaaru Lobbo. ¹⁹ Kaa Hirudus, laamiido oon, imo felannoo dum sabo ɓanji Hirudiya, dee mawnum, duum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus ɓeydi bone goddo katin, uddi Yaayaa ley kasu.

*No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)*

²¹ Do yimɓe fuu lootaa lootagal batisima doon, Iisaa du lootaa. Wakkati mo o du'otoo oon, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jippii dow makko ina wa'i hono wuugaandu. Daande yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

*Haala lenyol Iisaa
(Matta 1.1-17)*

²³ Nde Iisaa fuddannoo golle muudum ndeen, duubi muudum ina ngada capande tati. E ley miilooji yimɓe, Iisaa wo ɓii Yuusufi. Yuusufi du wo ɓii Eli, ²⁴ Eli ɓii Matat, Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki, Melki ɓii Yannay, Yannay ɓii Yuusufi, ²⁵ Yuusufi ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos, Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili, Hesili ɓii Naggay, ²⁶ Naggay ɓii Maata, Maata ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Semey, Semey ɓii Yosek, Yosek ɓii Yahuuda, ²⁷ Yahuuda ɓii Yohanan, Yohanan ɓii Resa, Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaabel ɓii Seyaltiyel, Seyaltiyel ɓii Neri, ²⁸ Neri ɓii Melki, Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kasam, Kasam ɓii

Elmadam, Elmadam 6ii Eri, ²⁹ Eri 6ii Iisaa‡, Iisaa 6ii Eliyeser, Eliyeser 6ii Yorim, Yorim 6ii Matat, Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon, Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufi, Yuusufi 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim, ³¹ Eliyakim 6ii Meleya, Meleya 6ii Menna, Menna 6ii Matata, Matata 6ii Natan, Natan 6ii Daawda, ³² Daawda 6ii Yesa, Yesa 6ii Obet, Obet 6ii Bo'as, Bo'as 6ii Salmon, Salmon 6ii Naasuuna, ³³ Naasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin, Adamin 6ii Aram, Aram 6ii Hesruuna, Hesruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda, ³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka, Isiyaaka 6ii Ibrahiima, Ibrahiima 6ii Tara, Tara 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Seruku, Seruku 6ii Reyu, Reyu 6ii Pelek, Pelek 6ii Eber, Eber 6ii Sala, ³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada, Arfasada 6ii Sem, Sem 6ii Nuuhu, Nuuhu 6ii Lamek, ³⁷ Lamek 6ii Matusala, Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yaret, Yaret 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam, ³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Set, Set 6ii Aadama, Aadama mo Laamdo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa

(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

¹ Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu Ceniido. Ruuhu oon yaari mo ley ladde.

² Ibiliisa ina wondi e makko toon balde capandey, ina jarriboo mo. Fay huunde o nyaamaay e ley nyalaade deen fuu. Caggal duum, o yolbi.

³ Ibiliisa wi'i mo:

‡ 3:29 E ibraninkoore WO «Yoosuwa»

—Si a Bii Laamdo, njamiraa hayre nde laatoo nyaamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata.»*

⁵ Ibiliisa yaari mo nokku toowdo, holli mo laamuuji adunaaru fuu wakkati gooto, ⁶ de wi'i mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu e darja mum, sabo miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuyi. ⁷ Si a sujidanii kam, dum fuu wo aan jeyi.

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wo Laamdo, Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»†

⁹ Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo dow to buru toowde e suudu dewal mawndu, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi, ¹⁰ sabo ina winndaa: «O yamiran maleyka'en makko ndeene.» ¹¹ Ina winndaa du: «Be njabbete e juude ma6be, taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli mo faa wakkati goddo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)*

¹⁴ Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina wondi e muudum, kabaaru muudum sankitii e

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14.

‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16.

leydi ndiin fuu. ¹⁵ Imo waajoo ley cuufi Alhudiyanke baajordi, yimbe fuu ina teddina mo.

*No yimbe Nasaraatu calorii Iisaa
(Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)*

¹⁶ O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley suudu waajordu nyannde fowteteende hono no o woowri noon. O ummii faa o jannga. ¹⁷ O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti nde, o tawi nokkuure ina winndaa:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ina woni e am,

sabo o subake kam faa mi faamina talkaabe
Kabaaru Lobbo.

O nului kam faa mi gooyana nanngaaabe yoofeede
muɓben,

wumbe du wumtineede muɓben,

torraabe du yoppeede muɓben,

¹⁹ faa mi gooyna hitaande nde Joomiraado hollata
moyyere muudum ndeen warii.»*

²⁰ Caggal duum, o taggi dewtere ndeen, o hokki
nde golloowo ley suudu waajordu oon, o joodii.
Wonbe toon been fuu tufi mo gite. ²¹ Ndeen o fudfi
wi'ude ɓe:

—Hannden, Binndi di nandon diin tabitii.

²² Be fuu iɓe kaala haala makko lobba, katin du
haalaaji lobbi jaltudi e hunduko makko diin ina
kaaynii ɓe. Iɓe mbi'a:

—Wanaa o woni ɓii Yuusufi oon?

²³ O wi'i ɓe:

—Sikke fuu walaa on kaalanan kam banndol
ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi
wada ko nandon mi wadii Kafarnahum duum e ley
wuro am do du.

²⁴ O wi'i katin:

* **4:19** Esaaya 61.1-2.

—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto jaɓantaake ley wuro muudum. ²⁵ Goonga kaalanammi on, rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ina keewnoo ley Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde tobaay e leydi ndiin faa wadi duubi tati e lebbi jeegom. Ndeen rafo manngo wadii e leydi ndiin fuu. ²⁶ Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto maɓɓe, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Katin du, seppinɓe ina keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Elisa, de fay gooto maɓɓe dannaaka, si wanaa Na'aman jeyaado e leydi Siiriya.

²⁸ Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne, ²⁹ ummii, mburtini Iisaa faa e gada wuro, njaari dum faa sera waamnde do huɓeere maɓɓe ndeen nyiɓaa doon, faa padda mo ley. ³⁰ Ammaa o rewi hakkunde maɓɓe, o dilli.

*No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru
(Marku 1.21-28)*

³¹ Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yimɓe nyannde fowteteende.

³² Be kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawde.

³³ Gorko mo ginnaaru bonndu woni e muudum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:

³⁴ —Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngondaa, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

³⁵ Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

Ndu libi neddo oon hakkunde yimbe fuu, ndu yalti e muudum, tawi ndu nawnaay dum fey. ³⁶ Be fuu dum haaynii be, ibe yamundura hakkunde maɓbe:

—Ko woni haala ka? Ginnaaji bondi diin, imo yamira di baawde e semmbe, de idi mburtoo.

³⁷ Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji diin fuu.

*No Iisaa danniri nyawbe heewbe
(Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)*

³⁸ Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Be naarii mo o walla dum.

³⁹ O turii dow muudum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi dum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jaɓɓii be.

⁴⁰ Wakkati nde naange saamannoo, jogiido nyawdo fuu waddi dum to makko. Nyawbe siyiiji nyawuuji fuu ngaddaa. O yowi juude makko dow maɓbe be fuu gooto gooto, o danni be. ⁴¹ Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimbe heewbe idi yeewnoo, idi mbi'a:

—Aan woni Bii Laamdo!

Imo sappana ginnaaji diin e semmbe, o accataa di kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

*No Iisaa waajorii haala laamu Laamdo
(Marku 1.35-39)*

⁴² Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwudo. Jamaa oon ina filoo mo. Be ngari to makko, ibe tefa taa o seeda e maɓbe fey. ⁴³ Ammaa o wi'i be:

—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo e galluuje godde. Sabo wo ɗuum nuliraami.

⁴⁴O yehi, imo waajoo ley cuudi baajordɗi ley leydi Yahuudiya.

5

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeeɓe
(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)*

¹ Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamɗo. ² O yi'i laanaaji ɗiɗi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngooɓe liyyi ɓeen mburtake ley majji, ina lonna filiiji muɓɓen. ³ O naati ngoota laanaaji ɗiin, ka Simon kaan. O ɗaarii dum dirbina ka, ka naata ndiyam seeda. O joodii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje deen. ⁴ Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, paɗɗee filiiji mon faa nanngon liyyi.

⁵ Simon jaabii, wi'i:

—Joomam, min mbaalii miden piloo liyyi, min keɓaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faddan filiiji ɗi.

⁶ Nde ɓe paɗɗunoo ɗi ndeen, ɓe nanngi liyyi faa keewi, faa filiiji maɓɓe ina ceekoo. ⁷ Be noddi wondiibe maɓɓe wonɓe ley laana ngokka, ngara mballa ɓe. Been ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗiin fuu faa ɗi nesi yoolaade. ⁸ Nde Simon Piyeer yi'unoo dum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:

—Joomam, woddam, sabo wo mi nedɗo luttuɗo.

⁹ O wi'ii d̄um sabo kanko e wondiiḅe makko ḅeen fuu, ḅe kaaynaama saabe keewal liyyi d̄i ḅe nanngi d̄iin. ¹⁰ Hono noon Yaakuuba e Yuhanna ḅiḅḅe Jebede wonduḅe e Simon ḅeen du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:

—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotoodo yimḅe.

¹¹ Nde ḅe njottinnoo laanaaji maḅḅe leydi ndeen, ḅe njoppi d̄um fuu, ḅe njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppindo

(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

¹² Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppindo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muud̄um, na ḅaaroo:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

¹³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu!

Wakkati oon ceppam d̄am yuwi e makko. ¹⁴ De Iisaa yamiri mo taa o haalana d̄um fay gooto, ammaa wi'i mo:

—Yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laaḅugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ḅe a dadii.

¹⁵ De fay ko Iisaa hadi mo haalude d̄uum, kabaaru muud̄um ḅeydii sankitaade. Jama'aaje keewde ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, woodi du ndanee e nyawuuji muḅḅen.

¹⁶ Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwude, imo wada du'aare.

No Iisaa selliniri mo ḅanndu waatundu

(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

¹⁷ Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e janninoobe Tawreeta Muusaa, yuurube gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njoodii. Baawde Joomiraado ina ngoni e makko, imo danna nyawbe. ¹⁸ Wakkati oon, wobbe ngaddi gorko mo banndu waatundu ina fukkinaa e daddo, ina piloo nannude dum faa pukkina dum yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde be kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, be yeenj dow suudu nduun, be njuli ndu, de be njippini gorko oon e daddo mum fuu hakkunde yimbe been yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yi'unoo goondinal maabe ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Gorko, hakkeji maa njaafaama.

²¹ Janninoobe Tawreeta e Farisa'en been ina miiloo hakkunde muuben ina mbi'a: «Oo wo moy kaalowo karmudi? Moy waawi yaafaade hakkeji si wanaa Laamdo?» ²² Iisaa faami miilooji maabe, de jaabii be, wi'i:

—Ko wadi odon miiloo miilooji gaadi ni e berde moodon? ²³ Dume buri hoyude? Wi'ude hakkeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha? ²⁴ Ammaa faa paamon Bii Neddo ina jogii baawde e adunaaru ndu yaafaade hakkeji...

Ndeen o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

²⁵ Wakkati gooto, mo banndu waatundu oon ummii yeeso yimbe fuu, hooyi daddo muudum, hooti suudu mum, ina teddina Laamdo. ²⁶ Haaynde nanngi yimbe been fuu, ibe teddina Laamdo. Be kuli sanne, be mbi'i:

—Hannden en nji'ii kaayefiiji koy!

*No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)*

²⁷ Caggal duum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngoobe lampo. O wi'i dum:

—Jokkam.

²⁸ Lewi yoppi dum fuu, ummii, jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngoobe lampo heewbe e yimbe wobbe ina nyaamda e mabbe. ³⁰ Farisa'en e jannginoobe Tawreeta been ina mbuyka, ina mbi'a taalibaa be makko been:

—Ko wadi odon nyaamda, odon njarda e nanngoobe lampo e luttube wobbe?

³¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Wanaa sellube kaajaa cawroowo, wo nyawbe kaajaa cawroowo. ³² Mi waraay faa mi nodda dartiibe. Wo luttube noddammi faa tuuba.

*Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)*

³³ Be mbi'i mo:

—Taalibaa be Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngada du'aare, hono noon taalibaa be Farisa'en been du ngadata. Ammaa be maa been ina nyaama ina njara.

³⁴ O wi'i be:

—Yalla odon mbaawi suuminde warbe bangal, tawa banudo oon ina wondi e mubben naa?

³⁵ Ammaa balde ngaran nde banudo oon ittete hakkunde maabe. E balde deen be cuumoto.

³⁶ O banndani be banndol katin:

—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si dum wadfi, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal. ³⁷ Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiiddi. Si dum wadfi, cabijam kesam daam fusan di, rufa, sumalleeji diin mbona. ³⁸ Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi. ³⁹ Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiiddam, sabo wi'an kiiddam daam buri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende

(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

¹ Wadiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaa6e makko ina itta cammeeki alkama, ina molma ina yakka. ² Kaa Farisa'en wobb6e mbi'i 6e:

—Ko wadi odon golla ko hadaa golleede nyannde fowteteende?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla on njanggaay ko Daawda wadi nde yobunoo, kam e yaadiraa6e muudum naa? ⁴ O naati hukum Laamdo, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadiraa6e makko du. Tawi le, wo amaami'en tan njeji nyaamude buuru oon.

⁵ Iisaa wi'i 6e katin:

—Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo

(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

⁶ Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muudum nyaamo waati na doon. ⁷ Jannginoobe

Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. I6e ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa 6e ke6a ko 6e pelira mo. ⁸ Ammaa Iisaa annditii miilooji ma66e. O wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde yim6e!

Gorko oon ummii, darii. ⁹ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Mid6 yama on: dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neddo naa halkude dum?

¹⁰ Wakkati oon, o ndaari 6e fuu, o wi'i mo junngom waati oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi. ¹¹ Ammaa yim6e 6een tikkii sanne, i6e ndawrida no 6e ngadata Iisaa.

No Iisaa suborii nulaa6e sappo e dido

(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

¹² E ley balde deen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamdo. ¹³ Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaa6e makko 6een, o subii sappo e dido hakkunde mu66en, o inndiri dum'en nulaa6e. ¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bartolome, ¹⁵ Matta, Tomaa, Yaakuuba gii Alfaa, Simon bi'eteedo Kiranoowo suudu baaba, ¹⁶ e Yahuuda gii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotoodo mo oon.

No Iisaa waajorii yim6e heew6e, danni nyaw6e

(Matta 4.23-25)

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokkuure yaa-junde, kanko e taalibaa6e makko heew6e. Jamaa keewdo yuurd6 nokkuuje leydi Yahuudiya fuu na

ɗoon, kam e Urusaliima, e gure ɗakkol maayo manngo gilla Tirus faa e Sidon. ¹⁸ Be ngari faa ɓe kettindanoo mo, woodi du ɓe ndanee e nyawuuji maɓɓe. Be ginnaaji bondi torri du, ndannaama. ¹⁹ Yimɓe ɓeen fuu ina piloo meemude mo, sabo baawɗe ina mburtoo e makko ina ndanna yimɓe ɓeen fuu.

*Haala barkinaaɓe e ɓe mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)*

²⁰ Wakkati oon, o ɓanti gite makko o ndaari taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:

–Barke woodanii on, onon talkaaɓe,
sabo onon njeyi laamu Laamɗo.

²¹ Barke woodanii on, onon yolbuɓe joonin,
sabo on kaaran.

Barke woodanii on, onon woyooɓe joonin,
sabo on mbeltoyto.

²² Barke woodanii on si yimɓe mbanyii on,
ndiiwii on,
njennii on,

mbonnii inde mon saabe Bii Nedɗo.

²³ Ceyoɗon nyannde ndeen, pittiron seyo,
sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow
kammu.

Hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngadannoo
annabaaɓe.

²⁴ Ammaa bone woodanii on, onon joomiraaɓe
jawdi,

sabo on keɓii mbelirka mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haarɓe joonin,
sabo on njolban.

Bone woodanii on, onon jalooɓe joonin,
sabo on cunoyto, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, si yimɓe fuu manii on,

sabo hono noon maamiraabe ma66e ngadannoo annabaabe fewreebe.

Haala yidugol way6e
(Matta 5.38-48, 7.12)

²⁷ –Ammaa onon hettindaniibe kam been, mido wi'a on: njidee way6e on, ngadanon wanyu6e on moyyere. ²⁸ Mbarkinee hudoobe on, ndu'anodon torroobe on du. ²⁹ Si goddo feenyii ma, hokku dum feenya gere goddo oon du. Si goddo teetii ma saaya maa jaangol, taa hadu dum forgo maa du. ³⁰ Naariido ma fuu, kokkaa dum. Teetudo ma gineeji maa, taa yamtu dum. ³¹ Ngadanee wo66e ko njiddon 6e ngadana on.

³² Si yidu6e on tan njidoton, barke oye keboton? Fay luttu6e ina njidi yidu6e dum'en. ³³ Si wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, barke oye keboton? Fay luttu6e been hono noon ngadata. ³⁴ Si 6e miilidon hemrude tan nyamlotodon, barke oye keboton? Fay luttu6e ina nyamloo luttu6e hono mu66en, faa njobee nyamaande mu66en. ³⁵ Onon le, njidee way6e on, ngadon moyyere, nyamlodon tawee on miilaaki yobeede fey. Ndeen, on ke6an mbarjaari mawndi, on laatoto 6i66e Laamdo Toowdo, sabo oon ina wadana bonnoobe moyyere, ina wadana bon6e du. ³⁶ Laatee yurmotoobe, hono no Baaba moodon yurmortoo noon.

Haala hiitaade wo66e
(Matta 7.1-5)

³⁷ –Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de dibbaa

faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule moodon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal etirantedon.

³⁹ O bannani 6e bannol du, o wi'i:

—Bumdo ina waawi dowude bumdo naa? Si dum wadii, wanaa 6e dido fuu, 6e caaman ley luggere naa? ⁴⁰ Taalibbo 6uraa moodibbom, de taalibbo ki66udo laatoto hono moodibbom. ⁴¹ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? ⁴² Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaban, faa kebaa ittaa kudol gonngol ley yitere sakiike maa ngool.

Haala lekki e 6i66e muudum
(Matta 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ —Lekki lobbi rimataa 6i66e bon6e, lekki mbonki du rimataa 6i66e lobbu6e. ⁴⁴ Sabo lekki fuu, wo 6i66e muudum annditirtee. Yibbe 6orataake e ngi'eehi, cabiije du 6orataake e kebbe. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Neddo bon6o du, ko boni ko resii ley 6ernde muudum, duum wurtinta. Sabo ko heewi ley 6ernde duum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Matta 7.24-27)

⁴⁶ —Ko wadi odon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngadataa ko mbiimi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo to am de hettindii haalaaji am, jokki di, mi hollan on mo o nanndi: ⁴⁸ Joomum ina

nanndi e neddo nyibudo suudu, wasi leydi ndiin faa yottii hayre, joyyini ndu dow mayre. Ndeen yuwoonde mawnde tobi faa gooruwol heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunngii dimmbude ndu, sabo ndu nyibaama faa woodi. ⁴⁹ Kaa kettindiido haala am, si jokkaay, ina nanndi hono nyibudo suudu dow leydi mo wasanaay dum joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e suudu nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu nduun halki halkere mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawdo sordaasi'en (Matta 8.5-13)

¹ Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniibe dum been fu, yehi Kafarnahum. ² Mawdo sordaasi'en gooto, golloowo muudum korsudo nyawi faa ina habda e yonki. ³ Mawdo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawbe Alhuudiyankooobe to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon. ⁴ Be ngari to makko, ibe njaaroo mo sanne sanne, ibe mbi'a:

—Imo haani wadaneede dum, ⁵ sabo imo yidi lenyol men, katin du kanko nyibi suudu men waa-jordu.

⁶ Iisaa ina yaada e mabbe faa be badii suudu mawdo oon. Ndeen mawdo oon neli yimbe muudum to Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. ⁷ Dum wadi du miiliimi mi fotaay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon dadan. ⁸ Miin e hoore am, wo mi laamaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto mabbe

yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, dum haaynii dum, de hucciti e yimbe jokkuɓe dum been, wi'i:

—Mido haalana on, mi yi'aay hono ngal goondinal sellude fay ley Israa'iila'en.

¹⁰ Nde nulaabe been njeccinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri ɓii debbo mo gorum maayi

¹¹ Gada majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaabe makko e yimbe heewbe ina njaada e makko. ¹² Nde o battinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maaydo, ina wurtinee. Wo bajo mo bammum maayi, inna mum ɓaɗaaka katin. Yimbe wuro ngoon heewbe ina njaada e inniiwo oon. ¹³ Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu, yurmii dum sanne, wi'i:

—Taa woy!

¹⁴ Iisaa battitii, meemi leggal kooyirgal maaybe ngaal. Tiigiibe ngal been ndarii. O wi'i:

—Suka jokolle, mido wi'e: Umma!

¹⁵ Maaydo oon ummii joodii, fuddi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimbe been fuu, iɓe teddina Laamdo, iɓe mbi'a:

—Annabaajo mawdo ɓangii e ley meeden! Laamdo warii ina walla yimbe muudum.

¹⁷ Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muudum fuu.

*No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)*

18 Taalibaaɓe Yaayaa kumpiti ɗum kabaaru oon fuu. Yaayaa noddi ɗiɗo muɓɓen, 19 nuli ɗum'en to Iisaa, yamowa ɗum yalla kam woni kaando warude oon, naa ɓe ndooman godɗo. 20 Worɓe ɗiɗo ɓeen ngari to makko, mbi'i mo:

—Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maada, min yame yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman godɗo?

21 Wakkati oon pay, tawi o dannii yimɓe heewɓe e nyawuuji ɗi kawtaa sii, o riiwii ginnaaji bondi, o wumtini wumɓe heewɓe. 22 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiidon e ko nandon: wumɓe ina mbumta, bonnguube ina njaha e koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee, faaɗube ina paadita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo. 23 Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

24 Nde nulaaɓe ɓeen kootunoo ndeen, Iisaa fudɗi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:

—Ko njaadon ley ladde ɗuum, wo faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko henndu dimmbata naa? 25 Ndelle ɗume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, ɓornotooɓe kaddule lobbe de mbuura nguurndam lobbam ɓeen, ley cuuɗi kaanankoobe tawetee. 26 Ndelle, ɗume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo ɓuri annabaajo. 27 Kanko woni mo Laamɗo haali kabaaru muuɗum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laa-wol.»*

* 7:27 Malakiya 3.1.

²⁸ Midó haalana on, dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa. Tawi le, burdo fuu famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude. ²⁹ Yimbe hettindaniibe mo been fuu, fay nanngoobe lampo been, njabii konngol Laamdo ko Yaayaa looti dum'en lootagal batisima duum. ³⁰ Ammaa Farisa'en e jannginooobe Tawreeta njoppii muuyo Laamdo ko be njabaay looteede e junngo Yaayaa duum.

³¹ Ndelle, dume nanndinammi yimbe jamaanu o? Beye o nanndi? ³² Ibe nanndi e sukaaobe joodiibe ley taliyaare luumo, ina noddundura, ina mbi'a:

«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

³³ Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima warii, nyaamataa gii jalo, yarataa doro du, de odon mbi'a ina wondi e ginnaaru. ³⁴ De Bii Neddó warii, ina nyaama ina yara, de odon mbi'a, «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobe lampo e luttube wobbe.» ³⁵ Ammaa jabuube hakkillo Laamdo been fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en been noddi mo faa 6e nyaamda. O naati suudu Farisaajo oon, o joodii faa o nyaama. ³⁷ Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina woni ley suudu Farisaajo oon ina nyaama duum, o waddi faandu nebbam uurdam. ³⁸ O hetti caggal Iisaa dakkol

koyde muudum,[†] imo woya, imo leppinira koyde mum gondi makko, imo mooytira de sukundu makko. Imo mucchoo de, imo joora nebbam daam dow majje. ³⁹ Nde Farisaajo noddudo mo oon yiinoo dum ndeen, wi'i e ley bernde mum: «Si neddo o wo annabaajo, o annditan moy woni debbo meemoowo mo oon, o faaman wo pi-joowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisaajo oon, wi'i:

—Simon, mido woodi goddum ko njidumi haalande ma.

O jaabii:

—Haal, Moodibbo!

⁴¹ Iisaa wi'i:

—Nyamlotoodo gomma ina rewannoo yimbe dido, gooto oon buudi cardi keme joy, gooto du buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde tawanoo be ngalaa ko be njoba mo ndeen, o yaafanii be dido fuu. Ndelle, moy e ma66e buri yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafanii kaalisi keewdo oon.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:

—A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyde am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyde am e gondi makko, de o mooytiri de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a muc-caaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyde am. ⁴⁶ A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o joorii nebbam uurdam dow koyde am. ⁴⁷ Dum wadi mido wi'e: hakkeeji

[†] **7:38** E ley jamaanu Iisaa, yimbe ina mbaawi wahaade e dow co66uli nani de nyaama.

makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaado seeda, njinngu muudum heewaa.

⁴⁸ Ndeen o wi'i debbo oon:

—Hakkeji maa njaafaama.

⁴⁹ Nyaamdoobe e makko been puddi yamundurde hakkunde muɓɓen: «Moy woni o neddo, jottiido faa yaafaade hakkeji?»

⁵⁰ O wi'i debbo oon:

—Goondinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewɓe jukkube Iisaa

¹ Caggal duum, Iisaa ina yiiltoo ley galluuje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Taalibaaɓe makko sappo e dido been ina ngondi e makko, ² kam'en e rewɓe dannaabe e nyawuuji muɓɓen, e ɓe ginnaaji bonɗi du ndiiwaa e muɓɓen. Been ngoni Mariyama innditirteedo Magdala mo ginnaaji jeddi mburtinaa e muudum, ³ e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteedo Huja, kam e Susaana, e rewɓe wobɓe heewɓe. Be fuu ɓe mballirii Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi maɓɓe.

Banndol dow aawoowo (Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

⁴ Yimɓe yuuri e gure deen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewdo oon fiilinoo mo ndeen, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

⁵ —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muudum. E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, yaaɓaa, de pooli ngari, cubi ndi. ⁶ Yoga mayri saami ley korokaaye, fudi, yoori, sabo nokku oon

darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe deen ɓilli ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, rimi, wabbere fuu ɓeydii kile hemre.

Nde o haalnoo ɗum ndeen, o ɓanti daande makko, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

*No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)*

⁹ Taalibaaɓe makko ɓeen yami mo:

—Dume banndol ngol fiirtata?

¹⁰ O wi'i ɓe:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamɗo. De heddiibe ɓeen kaa, e banndi kaalirantee, faa

«ndaara, tawa nji'ataa,

nana, tawa paamataa.»*

*No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)*

¹¹ Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamɗo. ¹² Ngondi sera laawol ndiin woni nanoobe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerde muɓɓen taa ngoondina de kisa.

¹³ Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanoobe ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa ɗadi ley maggol. Wakkati seeda tan ɓe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ɓe njoppan. ¹⁴ Caamundi ley kebbe ndiin woni nanoobe konngol ngool, ammaa ley mawnugol muɓɓen ndeen kaɓɓu-ko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ɓillan ɗum'en, kunn-goo rimude. ¹⁵ Ammaa ɗo aawdi ndiin saami e

* **8:10** Esaaya 6.9.

leydi lobbiri doon, been ngoni nanirooƙe konngol ngool berde belde laabude. Ley tinnitaare ƙe tiigoo ngol faa ngol rima.

Bannɗol dow lampal

(Marku 4.21-25)

¹⁶ –Fay gooto huɓɓataa lampal de hippa dum tummbude naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dey, bilan ngal faa ngal yaynana naatoobe. ¹⁷ Sabo walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko suudii du ko annditataake, wurtinee yaasin. ¹⁸ Ndelle, tinnee no nanirdon ni, sabo neddo fuu jogiido paamal† dow laamu Laamdo, beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii duum, teetete.

Minyiraaƙe Iisaa e inna muudum

(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

¹⁹ Inna Iisaa e minyiraaƙe muudum ngari to muudum, de ƙe mbaawaay battaade dum saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inniiko e minyiraaƙe makko ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude mo. ²¹ De o jaabii, o wi'i:

—Inna am e minyiraaƙe am wo nanooƙe haala Laamdo, de downtanoo ka been.

No Iisaa darniri henndu

(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

²² Nyannde gomma Iisaa e taalibaaƙe muudum naati laana. O wi'i ƙe:

—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.

Be ndunnyi. ²³ Ko ƙe peyyitata duum, o daanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii

† **8:18** Paamaldo ina yaada e goondinal omtoowal bernde joomum faa jaba goonga.

dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade. ²⁴ Be battitii, iɓe pindina mo iɓe mbi'a:

—Joomii amin, joomii amin, inani miden kalka!

O fini, o sappani henndu e bempɛyye deen e semmbe, de ɗum fuu ɗum darii, ɗum deyyinii.

²⁵ Ndeen o wi'i ɓe:

—Toy goondinal mon woni?

Be kuli, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:

—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ɗum fuu idum ɗowntanoo mo!

*No Iisaa dannirii gondudo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)*

²⁶ Gaɗa ɗuum ɓe njottowii leydi Gerasa'en, kuc-cundurndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gondudo e ginnaaji jeyaado e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppudo kaddule muudum ko ɓooyi, o joodaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje. ²⁸ Ko o yi'i Iisaa ɗuum, o halɓi, o hippii yeeso muudum, o haali faa toowi, o wi'i:

—Iisaa, Bii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiddaa wafude kam? Midɗo nyaage, taa torram.

²⁹ O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewɗe indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo haɓɓirenoo callali, juude e koyɗe fuu, de imo taya ɗi, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde. ³⁰ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

O jaabii:

—Midɗo wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewdi ina ngoni e makko. ³¹ Idi nyaagoo Iisaa taa yamira di di naatowa ley bunndu torra. ³² Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde doon. Ginnaaji diin naarii mo o acca di di naatowa e ley girooji diin. O acci di. ³³ Di njalti e neddo oon, di naati e ley girooji diin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.

³⁴ Nde durooƙe been njiinoo ko wadi duum fu, 6e ndoggi, 6e kaalanowi dum yimbe ngalluure ndeen e seraaji muudum. ³⁵ Been ngari ndaarude ko wadi duum. Nde 6e njottinoo Iisaa ndeen, 6e tawi gondunoodo e ginnaaji oon ina joodii dakkol makko, ina 6ornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi 6e. ³⁶ Yiinooƙe dum been kaalani yimbe no gondunoodo e ginnaaji oon danniraa. ³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu naarii Iisaa dillana dum'en leydi muƙben, sabo kulol manngol nanngii dum'en. O naati laana, o dilli.

³⁸ Mo ginnaaji ndiiwaa e muudum oon, naarii Iisaa sanne, acca o jokka dum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:

³⁹ —Hootu suudu maa, kaalanaa yimbe maa ko Laamdo wadani maa.

O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa wadani mo duum.

No Iisaa ummintiniri bii Jayrus e no danniri debbo nyawdo

(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii dum, sabo yimbe fuu ina ndoomunoo dum.

⁴¹ Wakkati oon, gorko bi'eteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii dakkol

koyde makko, ñaarii mo o wara suudu mum.
⁴² Biyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duuɓi muudum na ngada hono sappo e dīdi.

E ley ko Iisaa yahata toon dūum, yimɓe na ɓilli dūm sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo yiyam muudum taccataa ko wadata duuɓi sappo e dīdi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawrooɓe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo. ⁴⁴ O yuuri gada Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiyam makko tacci. ⁴⁵ Iisaa wi'i:

—Moy meemi kam?

Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:

—Joomam, hakkunde yimɓe ngonda, iɓe ɓilli ma.

⁴⁶ Iisaa wi'i:

—Godɗo meemii kam, sabo mi maatii baawde njaltii e am.

⁴⁷ Nde debbo oon annditinnoo dūm suudataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko wadi de meemi mo, e no dadiri wakkati gooto. ⁴⁸ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam.

⁴⁹ O tilaaki haalde, faa godɗo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i dūm:

—Biya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.

⁵⁰ Ammaa nde Iisaa nannoo dūm fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:

—Taa hulu, goondin tan, ɓiya oon dadan.

⁵¹ Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna

muudum. ⁵² Yimbe been fuu ina mboya suka oon, ina piira berde mubben mettorgal. O wi'i be:

—Taa mboyee sabo o maayaay, wo o daani tan.

⁵³ Ndeen be njalnorii mo, sabo ibe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oon, banti daande muudum, wi'i:

—Suka, umma!

⁵⁵ Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri be kokka mo ko o nyaama. ⁵⁶ Dum haaynii saaraabe suka oon. O gongini be taa be kaalana fay gooto ko wadi duum.

9

*No Iisaa nuliri taalibaaɓe muudum sappo e diɗo
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)*

¹ Iisaa noddii taalibaaɓe muudum sappo e diɗo been, hokki dum'en semmbe e baawde riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji. ² O nuli be be ngooyna kabaaru laamu Laamɗo, be ndanna nyawbe. ³ O wi'i be:

—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buudi. Katin du taa adon saayaaji diɗi. ⁴ Galle mo njippidon fuu, keddodon doon faa nde ndilloton wuro ngoon. ⁵ Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e muudum, si odon mburtoo dum, pidɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyde mon, faa laatanoo be seede e dow bonanda maɓɓe.

⁶ Be ndilli, ibe ngada wuro e wuro, ibe mbaajoo Kabaaru Lobbo, ibe ndanna nyawbe wonbe ley nokkuuje deen fuu.

*No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus
(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)*

⁷ Hirudus, laamiido oon, nde nannoo ko Iisaa wadi fuu, hakkillo mum jii6ii. Sabo wob6e ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon ummitii e maayde, ⁸ wob6e ina mbi'a annabi Iliyaasa 6angi, wob6e katin ina mbi'a gooto e annabaabe arandee6e been ummitii. ⁹ Hirudus wi'i:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muudum ga'udo hono noon?

Imo filoo yi'ude dum.

No Iisaa nyaamniri wor6e ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

¹⁰ Nulaabe been ngarti. Be kaalani Iisaa ko 6e ngadi duum fuu. O yaadi e ma66e wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e ma66e. ¹¹ Jama'aaje deen nani dum, njokki mo. O jakkitii 6e, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo, imo danna ley ma66e haajaabe danneede. ¹² Naange fuddi hiirude. Sappo e dido been 6attitii mo, mbi'i mo:

—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje 6adiide, faa ke6a to njippoo e to nyaama, sabo do wo ladde 6olde.

¹³ Ammaa o wi'i 6e:

—Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama!

Be mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yim6e 6e fuu nyaamdu.

¹⁴ Sabo yim6e been ina ngada hono wor6e ujunaaje njoyo baka rew6e e sukaa6e ngalaa. O wi'i taalibaabe makko been:

—Njoyyiniree 6e feccere feccere, wootere fuu capande njoyo.

15 Be ngadiri noon, 6e njoyyini 6e fuu. 16 O hooyi buuruuje joy deen e liyyi dīdī dīin, o tiggiti kammu, o yetti Laamdo. O heltii buuru oon e liyyi dīin, o hokki taalibaa6e 6een peccana jamaa oon. 17 Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e 6een kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e dīdī.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)*

18 Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaa6e makko, imo wada du'aare. O yami 6e, o wi'i:

—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?

19 Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Wo66e ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootalgal batisima. Wo66e du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Wo66e katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaa6e arandee6e 6een ummitii.

20 O yami 6e:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamdo!

21 O sappani 6e e semmbe taa 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

22 O beydi, o wi'i:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Maw6e yim6e e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tata6erde o iirtoto.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

²³ Gada dum o wi'i 6e fuu:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal nyannde fuu, jokka kam.* ²⁴ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am, dannan ki. ²⁵ Dume hebude adunaaru ndu fuu nafata neddo si halkii yonki muudum naa mursii hoore muudum? ²⁶ Cemtirdo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en senii6e. ²⁷ Goonga kaalanammi on: yoga e won6e do 6e maayataa, tawee nji'aay laamu Laamdo.

No alhaali Iisaa waylitorii

(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

²⁸ Hono balde jeetati gada ko Iisaa haali haalaaji diin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o wada du'aare. ²⁹ Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba. ³⁰ Inan wor6e dido 6angi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be 6angidi e darja mawdo, i6e kaala dow dil-lugol makko adunaaru ngol o 6adii tabintinde to Urusaliima ngool. ³² Tawi Piyeer e wondube e muudum 6een wo daanii6e doyingol teddungol. Kaa 6e pinii, 6e nji'i darja makko, 6e nji'i wor6e dido wondube e makko 6een. ³³ Nde yim6e dido 6een ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

* **9:23** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mur-sude yonki muudum hono no Iisaa ni.

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata. ³⁴ Nde o haalannoo dum ndeen, ruulde wari, suddi 6e. Nde ruulde ndeen suddunoo 6e fu, taalibaa6e been kuli sanne. ³⁵ Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam cubaado. Kettindanee mo!

³⁶ Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaa6e been cuudi kabaaru oon. Ley balde deen, 6e kaalanaay fay gooto ko 6e nji'i duum.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)*

³⁷ Jaango majjum, nde 6e njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewdo jakkitii mo. ³⁸ E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:

—Moodibbo, mido nyaage, tinna ndaaranam biyam gorko, sabo kam tan ngoodumi. ³⁹ Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa hunnduko makko wurtina nguufu. Ndu yoppataa mo si wanaa terde makko fuu nawnoo. ⁴⁰ Mi nyaagake taalibaa6e maa been ndiiwa ndu, de 6e kunngii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hey jamaanu bondo mo walaa goondinal. Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddo-toomi munyande on? Waddanam suka maa o do!

⁴² Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun li6i dum e leydi, heddii ina diwnina dum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti dum baaba muudum.

⁴³ Dum haaynii yimbe been fuu sanne saabe baawde Laamdo mawde deen.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e ummitagol muudum

(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa duum, o wi'i taalibaaɓe makko been:

⁴⁴ —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Bii Neddo wattete e juude yimbe.

⁴⁵ Ammaa ɓe paamaay haala kaan, maanaa makka ina suudanii ɓe, faa ɓe kunngii annditinde ka. Be kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala burdo teddude

(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

⁴⁶ Ndeen taalibaaɓe been ina njeddundura moy ɓuri teddude hakkunde muɓɓen. ⁴⁷ Iisaa annditi ko ɓe miilotoo ley berde maɓɓe. O hooyi cukalel, o darni ngel dakkol makko, ⁴⁸ o wi'i ɓe:

—Neddo fuu jaɓɓiido cukalel ngel e innde am, wo miin jaɓɓii. Jaɓɓiido kam du, jaɓɓake Nuldo kam. Sabo burdo famɗude hakkunde moodon fuu, kam woni tedduɗo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(Marku 9.38-40)

⁴⁹ Yuhanna haali, wi'i:

—Joomam, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kaɗi mo, sabo o waldaa e meeden.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:

—Taa kaɗee mo dum, sabo mo salaaki on fuu ina wondi e moodon.

No wuro wooto salorii Iisaa

⁵¹ Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu ɓadinoo fu, siini yahan Urusaliima, ⁵² nuli nulaabe ardoɗ ɗum. Nulaabe been naati ley wuro Samariyankooɓe wooto faa cegilanoo mo weer-dude. ⁵³ Ammaa wuro ngoon jaɓɓaaki mo, sabo Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo ɗum ndeen, mbi'i:

—Joomii amin, yalla aɗa yiɗi min njamira yiite yuura dow kammu wula ɓe naa?

⁵⁵ Ndeen Iisaa hucciti e maɓɓe, feli ɓe. ⁵⁶ Caggal ɗuum ɓe njehi wuro wonngo.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa

(Matta 8.19-22)

⁵⁷ E ley jahaangal maɓɓe ngaal, godɗo wi'i mo:

—To njahataa fuu mi jokkete.

⁵⁸ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Nedɗo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

⁵⁹ O wi'i godɗo katin:

—Jokkam!

Oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

⁶⁰ Iisaa wi'i mo:

—Accu maayɓe uwa maayɓe muɓɓen. Aan kaa, yahu mbaajodaa kabaaru laamu Laamɗo.

⁶¹ Godɗo katin wi'i mo:

—Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yimɓe am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wi'i:

† **9:58** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

—Neddo fuu nanngudo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamdo.

10

No Iisaa nuliri taalibaabe capande njeddo e dido

¹ Caggal duum, Iisaa subii katin capande njeddo e dido, nuldi be dido dido, be ardoo dum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyii yaade, kanko e hoore makko. ² O wi'i be:

—Gese benndude ina keewi, ammaa tayoobe keewaa. Ndelle, naaree Jom tayri nulda tayoobe ley gese muudum deen. ³ Njehee. Si goonga mido nula on hono wo on biibe baali hakkunde pobbi. ⁴ Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa pade. Taa njowton fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naatoton fuu, njowton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam wonda e galle o!» ⁶ Si neddo jom jam na woni doon, du'aare mon hewtan dum. Ammaa si walaa, du'aare mon wartan e moodon. ⁷ Njippodon e galle oon. Ko be kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muudum. Taa ngadon naata-wurtoo ley galleeji. ⁸ Wuro fuu ngo naatudon, si on njaabaama, nyaamon ko kokkadon fuu. ⁹ Ndannon nyawbe wonbe doon, mbi'on yimbe wuro been: «laamu Laamdo badake on.» ¹⁰ Wuro fuu ngo naatudon, si on njaabaaka ley maggo, mburtodon e laabi mum, mbi'on: ¹¹ «Min piddanii on fay colla wuro moodon takkudo e koyde amin. Ammaa anndee: laamu Laamdo badake.» ¹² Mido haalana on: Nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Matta 11.20-24)*

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaay-eefiiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi, faa be kolla be tuubii. ¹⁴ Saabe duum, nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde. ¹⁵ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaa be makko katin:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanake Nuldo kam oon du.

¹⁷ Capande njeddo e dido been ngartidi e seyo, mbi'i:

—Joomii amin, fay ginnaaji bondi diin dwtanake min saabe innde maa.

¹⁸ O wi'i be:

—Mi yi'ii Seydaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere. ¹⁹ Nanee, mi hokkii on baawde yaa bude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawde ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes. ²⁰ Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji dwtanii on duum. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu duum.

*Haala seyo Iisaa
(Matta 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Wakkati oon, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginandaa de cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo duum weli maa. ²² Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Bidɗo si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiwo du si wanaa Bidɗo, e mo Bidɗo oon muuyi ɓanginande.

²³ Ndeen Iisaa hucciti e taalibaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en kam'en tan, wi'i:

—Barke woodanii gite jiiɗe ko nji'oton duum!

²⁴ Sabo miɗo wi'a on, annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe na njidunoo yi'ude ko nji'oton duum, de ɓe nji'aay. Iɓe njidunoo nanude ko nanoton duum, de ɓe nanaay.

Bannɗol dow Samariyanke lobbo

²⁵ Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:

—Moodibbo, noy kaanumi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Dume winndaa ley Tawreeta? Dume njanngataa ley toon?

²⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Njidiraa Laamɗo, Joomiraadɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁸ Iisaa wi'i mo:

—Jaabu maa o woodii. Wadu noon, ndeen a wuuran!

²⁹ Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yidi heedude e goonga, wi'i mo:

—Moy woni gondo am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanoobe. Be borti mo, 6e piyi mo faa 6e mbayri mo imo 6adii maayde. ³¹ Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaado oon ina waalii doon fu, o wosii dum, o faltii. ³² Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii. ³³ Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo, ³⁴ 6attii mo, sawriri barme makko deen nebbam e cabijam, filii dum leppi. Caggal duum, o waddini dum araawa makko, o yaari dum nokkuure to weer6e njippotoo, o hinnii dum. ³⁵ Jaango majjum, o itti buudi cardi didi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i dum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko 6uri dum, nde ngartumi fu, mi yobete.»

³⁶ Nde Iisaa hantunoo banndol ngol ndeen, wi'i:

—E miilo maa, moy e tato been laatii gondo janaado oon?

³⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Jurmiido mo oon.

Iisaa wi'i mo:

—Aan du, yahu, wadoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

³⁸ E jahaangal ma66e ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteedo Marta jippini dum.

³⁹ Marta ina woodi minyiiwo bi'eteedo Mariyama. Oon ina joodii dakkol koyde Iisaa, ina hettindii haala muudum. ⁴⁰ De Marta le, gollleeji muudum

keewdi diin tan ngoni e hakkillo muudum, wari, wi'i:

—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam e gollleeji di duum naa? Wi'u mo, o walla kam!

⁴¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa e kujje keewde, ada jiiɓa hakkillo maa. ⁴² Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama subii duum wo ngedu lobbu, o teetataake dum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaabe muudum no du'ortee

(Matta 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaabe makko been wi'i mo:

—Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaabe muudum noon.

² O wi'i ɓe:

—Nde ndu'otodon fuu, mbi'on:

«Baabiiwo,
innde maa laatoo seniinde,
laamu maa wara.

³ Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyyooru min.

⁴ Njaafonodaa min hakkeeki amin,
sabo minen du miden njaafoo wadoobe min hakkeeki fuu.

Taa accu min njarribee.»

⁵ O wi'i ɓe katin:

—Si gooto mon yehii to yigoo muudum hakkunde jemma, wi'ii dum: «Yigoo am, nyamlam

buuruuje tati, ⁶ sabo yigoo am gondo e laawol jippake wuro am, de mi walaa ko mi hokka dum», ⁷ yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo dammbugal ngal sokaama, miin e sukaaḅe am du min pukkake, mi waawaa ummaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Midó wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o ummoto, o hokke haddi ko kaajadaa duum, taa o hersa. ⁹ Miin, midó wi'a on: ḅaaree, on keḅan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante. ¹⁰ Sabo ḅaariido fuu heḅan. Piliido fuu yiitan. Calmindó fuu omtante. ¹¹ Moy e moodon woni baabiiwo mo biyum ḅaarotoo liingu, de hokka dum mboddi? ¹² Naa ḅaaroo dum ḅoccoonde, de hokka dum yaare? ¹³ Ndelle no mbonirdon nii fuu, odon anndi no kokkirton biḅḅe moodon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli. ḅaariido mo fuu, o hokkan dum Ruuhu Ceniido.

*No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo
(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)*

¹⁴ Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa ginnaaru muumdinndu goddo. Nde ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen. ¹⁵ De woḅḅe maḅḅe ina mbi'a:

—Wo e baawde Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.

¹⁶ Woḅḅe ḅaarii mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo. ¹⁷ Kanko le, imo anndi miilooji maḅḅe, o wi'i ḅe:

—Laamu fuu pecciingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na habda fu, canki-toto.* 18 Si Seydaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Midó wi'a on dum saabe ko mbiidon wo e baawde Beeljebul ndi-wrammi ginnaaji duum. 19 Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku6e on 6een le, moy ndiiwrata di? Ndelle golle ma66e jaati kollata on ngalaa e goonga! 20 Ammaa si tawii jun-go Laamdo ndi-wrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon. 21 Gorko jom semmbe tiigiido kabitirde, si haybii galle mum, jawdi mum reenoto. 22 Ammaa si burdo dum semmbe warii to muudum, jaalake dum fu, teetan dum kabitirde mum de yownoo hoolaare muudum dow mu66en deen, fecca jawdi muudum ndiin e wo66e. 23 Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo canki-toowo.

Haala yeccagol ginnaaru
(Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa. Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» 25 Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama. 26 Ndeen, ndu yahan, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde.

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: Laamu fuu pecciingu ina ha6a, halkan, cuudi maggu fuu bo66oto.

Haala burdo hebude barke

²⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande muudum, wi'i:

—Barke woodanii debbo deedufo ma mo muynudaa!

²⁸ Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:

—Nanoofo haala Laamfo de njokki ka been, kam'en buri hebude barke!

No yimfo pilorii maande

(Matta 12.38-42, Marku 8.12)

²⁹ Wakkati mo jama'aaje deen billunduri e makko ndeen, o fuddi wi'ude:

—Yimfo jamaanu o been wo yimfo bonfo. Ifo piloo maande, de fo kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen. ³⁰ Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkofo maande ni, hono noon Bii Nedfo du laatorantoo yimfo jamaanu o maande. ³¹ Nyannde darngal, kaananke debbo leydi horfoore ummodoto e worfo jamaanu o, hiitodoo e mufofen, de lifa dum'en. Sabo o yuwii faa hoore leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji Suleymana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burfo Suleymana ina fo! ³² Yimfo Niniwe du ummodoto e yimfo jamaanu o nyannde darngal, kiitodoo e mufofen, lifa dum'en. Sabo fo tuubii gilla nde fo nannoo waaju Yuunusa ndeen. De inan, burfo Yuunusa ina fo!

Bannol annoora bannu

(Matta 5.15, 6.22-23)

³³ —Fay gooto hufofataa lampal, de suuda dum naa hippa dum kaakol. Ko wafata dey, ngal filete, faa ngal yaynana naatoofo. ³⁴ Gite maa ngoni lampal bannu maa. Si gite maa ina mboodi, bannu

maa fuu heewan annoora. Ammaa si de mboodaa, 6anndu maa fuu heewan nimre. ³⁵ Ndelle, haybu, taa annoora gondo e maada oon ni66a. ³⁶ Sabo si 6anndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampaal yalnirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Tawreeta (Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

³⁷ Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddii dum faa wottodoo e muudum. O naatowi, o joodii faa o nyaama. ³⁸ Farisaajo oon, dum haaynii dum nde yi'unoo o fuddii nyaamude tawi o lootaay juude makko. ³⁹ De Iisaa wi'i mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, berde moodon ina keewi nguyka e bonanda! ⁴⁰ Onon majju6e! Wanaa Tagudo dow oon tagi ley du naa? ⁴¹ Cakkee ko woni ley kore e kaake deen. Ndeen, ko heddii duum fuu laatanto on ko laabi.

⁴² Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo odon ittana Laamdo jakka naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa odon kuyfini dartaare, odon kuyfini yidde Laamdo. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddii duum. ⁴³ Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo odon njidi joodaade nokkuuje teddude ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede e nokkuuje de yim6e keewi. ⁴⁴ Bone woodanii on! Sabo odon nanndi hono caabeeje de ngalaa maande, de yim6e njahata dow mu66en, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:

—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.

⁴⁶ O jaabii, o wi'i:

—Onon jannginoobe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo odon ndonnda yimbe donje teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa de fay e hoore honndu moodon. ⁴⁷ Bone woodanii on, sabo odon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon mbarnoo ɓeen. ⁴⁸ Ndelle odon ceedoo golle maɓɓe deen ina mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon du, odon moyyintinoo caabeeje muɓɓen! ⁴⁹ Dum le, Laamɗo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldan ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi de yiyam annabaaɓe ndufaadam gilla e fuddoode adunaaru daam, ina yomnitoree e yimbe jamaanu o, ⁵¹ gilla e yiyam Haabiila faa e yiyam Jakariyaa baraado hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Mido haalana on goonga: dum fuu dum yomnitorte e jamaanu o. ⁵² Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon e ko'e mon on naataay, de yidube naatude ɓeen du, on accaay naata.

⁵³ Nde Iisaa dillunoo doon, jannginoobe Tawreeta e Farisa'en ina ɓernani dum sanne sanne. Iɓe yama mo kulle keewɗe, ⁵⁴ heddii iɓe tuufa mo faa ɓe keɓa e hunnduko makko ko ɓe nanngira mo.

12

*Haala kulol Laamɗo
(Matta 10.26-31)*

¹ Wakkati oon yimbe ujunaaje sowre kawriti faa ina njaabundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:

—Ndeentee e rabilla Farisa'en, dum woni naafikaare. ² Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko ɓangintaake. ³ Dum wadi huunde fuu ko kaaldon ley nimre nanete ley annoora. Katin du ko cowndidon ley cuudi ommbaadi fuu, gooynete faa dow cuudi.

⁴ Mido haalana on, onon yigiraaɓe am: taa kulee warooɓe ɓannu de walaa fuu ko mbaawi gada duum. ⁵ Mi hollan on mo kaandon hulde: kulon baroowo neddo, jogiido baawde nannude dum ley jahannama. Goonga, mido wi'a on: oon kaandon hulude! ⁶ Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buudi didi tan naa? Ammaa fay e noon, Laamdo yegitataa fay gootel e makkoy. ⁷ Ko buri noon du, fay ngaasa ko'e moodon fuu limaama faa laabi. Ndelle, taa kulee, sabo odon buri pooli keewdi teddude.

*Haala jabande Almasihu yeeso yimbe
(Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)*

⁸ Mido wi'a on: neddo fuu jabando kam yeeso yimbe, miin Bii Neddo du mi jaban dum yeeso maleyka'en Laamdo. ⁹ Ammaa caliido kam yeeso yimbe, salete yeeso maleyka'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido yaafataake. ¹¹ Nde yimbe njaari on to cuudi baajordi naa yeeso hooreeɓe naa laamiibe taa mbemmbedon ko njaabotonon, naa ko kaaloton, ¹² sabo Ruuhu Ceniido anndinan on wakkati oon ko kaandon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

¹³ Goddo ley jamaa oon wi'i:

—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngedu am e ndongu amin.

¹⁴ O jaabii dum, o wi'i:

—Hey gorko, moy wadi kam carotoodo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wi'i jamaa oon:

—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata neddo, fay si tawaa wo jom jawdi.

¹⁶ O banndani 6e banndol, o wi'i:

—Jom jawdi gomma, gese muudum mboodiino sanne. ¹⁷ Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngadammi? Sabo mi walaa fuu do mi resa nyaamri am ndi. ¹⁸ Ayyo, nii ngadammi: mi liban beembe am deen, mi nyiba godde burde de manngu, mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon. ¹⁹ De mi wi'a e hoore am: A hebii jawdi mbaawndi jogaade ma duubi keewdi. Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltodaa.» ²⁰ Ammaa Laamdo wi'i mo: «Aan pamduo hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata ko paggidaa duum?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu pagganiido hoore muudum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso Laamdo.

*Haala hoolaade Laamdo
(Matta 6.25-34)*

²² Ndeen o wi'i taalibaa6e makko 6een:

—Dum wadi mido wi'a on: taa nguurndam mon habba on ko'e e ko nyaamoton. Taa balli mon du

* **12:15** Maanaa eelgal do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

kaɓɓa on ko'e e ko ɓornotodon. ²³ Sabo nguurn-dam ina ɓuri nyaamdu, ɓannu du ina ɓuri kotal. ²⁴ Taykee dowdaake le: de aawataa, de tayataa, de ngalaa resirde, de ngalaa beembe, ammaa Laamɗo ina nyaamna de. Onon, odon ɓuri pooli diin to woddi! ²⁵ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe kaɓɓu-ko'u muudum? ²⁶ Ndelle, si tawii on mbaawaa wadude fay hono dum e famɗude, ko wadi odon kaɓɓi ko'e mon e dow ko heddi duum? ²⁷ Yeewee pinndiiji no mawnirta. Di tampataa, di mottataa. Ammaa mido wi'a on, fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni. ²⁸ Laamɗo ina holtinira ni huɗo wonko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famɗube hoolaare! ²⁹ Taa kilnee filaade ko nyaamete e ko yaretee, taa dum haɓɓa on ko'e! ³⁰ Sabo kulle deen fuu, wo yimbe adunaaru pilotoo de. De Baaba mon ina anndi odon kaajaa de. ³¹ Ammaa pilodon laamu Laamɗo, ndeen on beydante ko heddi duum.

*Haala jawdi dow kammu
(Matta 6.19-21)*

³² Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba moodon ina seyori hokkude on laamu muudum. ³³ Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogodon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo ɓadataako, mooyu du bonnataa. ³⁴ Sabo do jawdi moodon woni fuu, doon berde moodon du ngonata.

Haala segilaniibe jakkitaade jom muɓben
(Matta 24.45-51)

³⁵ —Kaɓɓee kaɓɓordi mon faa ngollon, kuɓɓee lampe mon. ³⁶ Laatee hono yimɓe segilaniibe jakkitaade jom muɓben nde wartata weltaare ɓangal, faa omtanon dum wakkati nde yottii salmini fu. ³⁷ Barke woodanii maccuɓe ɓe jom muɓben tawi ina kakkilani dum. Goonga kaalanammi on: o haɓɓoto kaɓɓorgol makko saabe golle, o joyyina ɓe faa ɓe nyaama, o wara o gollana ɓe. ³⁸ Si o wartii hakkunde jemma, naa hejjere fu, barke woodanii ɓe o tawri noon ɓeen.

³⁹ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataano o naata suudu muudum. ⁴⁰ Onon du, cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

⁴¹ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, banndol ngol le, wo minen tan kaal-dataa naa yimɓe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wi'i:

—Moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo, mo joomum halfinta gollooɓe mum faa hokka ɓe ngedu maɓɓe nyaamdu e wakkati kaando?

⁴³ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada noon. ⁴⁴ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu. ⁴⁵ Ammaa si golloowo oon wi'ii ley ɓernde mum joomum oon ɓooyii wartaay, de fuddi ina fiya maccuɓe e horɓe, ina nyaama ina yara ina suloo, ⁴⁶ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde ɓe ngoondinaay. ⁴⁷ Golloowo anndudo

ko joomum yidi, de segilaaki, gollaay ko joomum yidi fu, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa mo anndaa ko joomum yidi, de wadi ko jeyi fiyeede, fiyete boggi seeda. Kokkaado ko duudi, yamete ko duudi. Kalfinaado ko heewi, yamete ko buri heewde.

*No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe
(Matta 10.34-36)*

⁴⁹ —Mi warii faa mi fadda yiite e leydi ndi. Midó heppi nge huɓɓa law! ⁵⁰ Ina woodi lootagal batisima naawngal ngal looteteemi. Midó torroo faa dum tabita! ⁵¹ Odon miiloo wo jam ngardumi adunaaru naa? Wanaa! Midó wi'a on: ko ngardumi dey, wo senndude. ⁵² Gilla joonin yimbe njoyo wondufe ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e dido, dido kabdan e tato. ⁵³ Baaba habdan e biyum gorko, biddo gorko du habdan e bammum, inna habdan e biyum debbo, biddo debbo du habdan e inna muudum, esiyo debbo habdan e dee biyum, dee biddo du habdan e esum debbo.

*Haala senndude wakatiiji
(Matta 16.2-3)*

⁵⁴ Iisaa wi'i jama'aaje deen katin:

—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde toɓan. Laatorto hono noon du. ⁵⁵ Si henndu hordoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Dum laatorto noon du. ⁵⁶ Onon munaafiki'en! Odon mbaawi senndude alhaali leydi e kammu. Ko wadi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

*No neddo haaniri rewritinde e gondo muudum
(Matta 5.25-26)*

⁵⁷ Ko wadī on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii? ⁵⁸ Si ada yaada e kabdo maa faa car-dowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotoodo, de carotoodo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu. ⁵⁹ Mido haalane: abada a wurtataako, si a yobaay ko ndeweteda a duum faa laaḍi.

13

Haala tuubugol e halkugol

¹ Wakkati oon, woḅḅe ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkooḅe woḅḅe. Be mbi'i Pilaatu* jil-lundurii yiyam maḅḅe e yiyam sadakaaji maḅḅe.

² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla oḍon miiloo kamḅe 6uri luttude diina e Galilinkooḅe heddiibe 6een fuu naa? Oḍon miiloo wo saabe duum wadī de 6e torriraa noon naa?

³ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton. ⁴ Oḍon miccoo yimḅe sappo e njetto 6e suudu Silowam toowndu nduun saami dow muḅḅen faa maayi 6een. Yalla oḍon miiloo kamḅe 6uri yimḅe Urusaliima fuu junuuba naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁶ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neddo gomma. O wari 6orude ki, de o tawraay ki fay huunde. ⁷ O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duubi tati mido wara filaade biḅḅe yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko wadī iki itta semmbe leydi ndi?» ⁸ Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki do faa mawuuri. Do e ndeen, mi reman mi fiiltina ki,

* **13:1** Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

mi watta birgi. ⁹ Ina hasii ki riman do e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

¹⁰ Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waa-joo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko wadi duubi sappo e jeetati ina tawaa doon. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddi mo, wi'i mo:

—Banndam debbo, a dadii nyawu maa ngu.

¹³ Iisaa yowi juude mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamdo. ¹⁴ De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa danni goddo nyannde fowteteende duum, wi'i yimbe been:

—Balde jeegom jeyde golleede ina ngoodi. E ley balde deen kaandon warude ndannedon, wanaa nyannde fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e moodon fuu ina habbita ngaari muudum naa araawa muudum nyannde fowteteende yarnowa dum naa? ¹⁶ Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seydaani habbiri duubi sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi habbiteede nyannde fowteteende naa?

¹⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, waybe mo been fuu cemti. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayeeffiji di o wadata diin.

*Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)*

¹⁸ Iisaa wi'i:

—Noy laamu Laamdo wa'i? Dume nanndinammi dum? ¹⁹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, aawi ley sardiŋe muudum. Aawdi ndiin fudi, laatii lekki faa pooli piirooji nyiŋi cuudi muɓben e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)

²⁰ O wi'i katin:

—Dume nanndinammi e laamu Laamdo? ²¹ Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

Haala dammbugal paadungal
(Matta 7.13-14, 21-23)

²² Iisaa ina rewa ley galluje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima. ²³ Neddo gomma yami mo:

—Joomam, yimbe seeda tan kisata naa?

O wi'i ɓe:

²⁴ —Ndurwee naatiron dammbugal paadungal sabo mido wi'a on: heewɓe tefan naatude, de kungoo. ²⁵ Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muudum, tawi onon odon keddii yaasin, odon calma, odon mbi'a: «Joomii amin, ontan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyadon!» ²⁶ Ndeen, on puddan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi amin.» ²⁷ Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyadon. Mboddee kam, onon wadoobe ko boni!» ²⁸ On mboyan, on nyeryunduran nyiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en e annabaabe fuu ley laamu Laamdo, tawa onon on fadfaabe yaasin. ²⁹ Yimbe yuuran lettugal e gorgal, hordoore e sobbiire, njoodoo nyaamda

ley laamu Laamdo. ³⁰ Goonga ni, sakitiibe wobble ardoto, ardiibe wobble du cakitoto.

*No Iisaa woyri yimbe Urusaliima
(Matta 23.37-39)*

³¹ Wakkati oon, Farisa'en wobble ngari, mbi'i mo:
—Dillu do, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi warude ma.

³² O wi'i be:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi danna nyawbe hannden e jaango. De nyannde tataberde mi yottinan golle am. ³³ Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e fa66i-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaabe, ada warda nulaabe to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde 6i66e maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippee muudum ni. De on nja6aay. ³⁵ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon. Mido wi'a on: on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa danniri gorko buutudo

¹ Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Wonbe toon been ina taykoo mo. ² Gorko buutudo ina tawaa yeeso makko doon. ³ Iisaa haaldi e janginoobe Tawreeta e Farisa'en, wi'i dum'en:

† 13:35 Jabuura 118.26.

—Dannude nyawdo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?

⁴ De 6e keddii i6e ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawdo oon, danni dum, de yoppi dum dilli. ⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Moy e moodon biyum naa ngaari mum saamata ley bunndu de hunngoo wurtinde dum law law, fay si dum nyalaande fowteteende?

⁶ Be kunngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala subaade joonnde e noddude yim6e

⁷ Wakkati Iisaa yi'i noddaa6e been ina cu6oo nokkuuje burde teddude, o banndani 6e, o wi'i:

⁸ —Si a noddaama 6angal fu, taa jooda e joonnde burnde teddude. Sabo burdo ma teddude ina waawi warude, ⁹ de noddudo ma oon wara, wi'e: «Hokku oodo joodorgal ngal!» Ndeen a semtan, kooyaa joonnde burnde leeyude ndeen. ¹⁰ Ammaa si a noddaama 6angal fu, njoododaa to leeyi, faa noddudo ma oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu dow to woodi toon!» Ndeen, dum laatante teddeengal yeeso joododiibe maa been fuu. ¹¹ Sabo mawninkiniido fuu, leeyinte, leeyinkiniido du teddinte.

¹² O wi'i noddudo mo oon du:

—Si ada nodda yim6e mbottaari naa hiraande, taa noddu yigiraabe naa banndiraa6e naa saki-raabe naa hoddii6e maa jogiibe jawdi. Hasii 6e nodditete de dum laatoo njobdi maa. ¹³ Jonkaa si a wadii weltaare fu, noddaa talkaa6e e woy6e e bonnguu6e e wum6e. ¹⁴ Ndeen, a barkinte, sabo been ngalaa ko njobire. A yobete nyannde dartiibe ummintinaa.

Banndol dow weltaare
(Matta 22.1-10)

¹⁵ Gooto e nyaamoobe been, nde nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:

—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu Laamdo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Gorko gomma wadii nyaamdu mawndu, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli maccudo makko to yimbe been, wi'a: «Ngaree, nyaamduuji diin cegilaama.» ¹⁸ Be fuu, be puddi saloraade gooto gooto. Goddo mabbe wi'i: «Mi soodii ngesa, ina tilsi mi yaha mi ndaarowa nga, mido njaare njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa di, mido njaare njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo katin wi'i: «Mi banjudo kesum, duum wadi de mi hebataa warude.» ²¹ Maccudo oon warti, haalani dum joomum. Oon berna, wi'i mo: «Yahu law ley nokkuuje e dow laabi ngalluure nde, ngaddaa talkaabe e woybe e wumbe e bonnguube.» ²² Maccudo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiidaa duum fuu wadaama, de faa joonin nokkuure ina heddii.» ²³ Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi jaajudi e paadudi, ndooldaa yimbe ngara naata, faa suudu am ndu heewa. ²⁴ Sabo mido wi'a on: fay gooto e be noddunoomi been meedataa nyaamdu am ndu.»

No neddo laatortoo taalibaaajo Iisaa
(Matta 10.37-38)

²⁵ Yimbe heewbe ina njaada e Iisaa. O hucciti e maabe, o wi'i be:

26 –Gardó to am fuu, sanaa mi burana dum bammum e inna muudum e jom suudu muudum e sukaabe muudum e minyiraafe mum e mawniraafe mum, mi burana dum fay hoore muudum. Si wanaa noon fu, joomum waawaa laataade taalibaajo am. 27 Katin du, mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fuu, waawaa laataade taalibaajo am.* 28 Si won muuydo e moodon nyibude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu naa? 29 Si wanaa noon, si joomum joyyini de waawaay tannyude, jiido ndu fuu jalan dum, 30 wi'a: «Neddo o fuddii nyibude, de hunngii tannyude!» 31 Katin, si kaananke yehii faa habdowa e kaananke goddo, wanaa o joodoto tafon o fonnda yalla worbe makko ujunaaje sappo been ina mbaawi habdude e jogiido worbe ujunaaje noogayo? 32 Si tawii o waawaa, o nulan yimbe to joomum gilla battaaki, faa jam wada hakkunde mabbe. 33 Hono noon, fay gooto moodon waawaa laataade taalibaajo am si yoppaay ko jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

34 Lamdam ina woodi, ammaa si dam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? 35 Walaa fuu ko dam nafata, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam faddete yaasin.

Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

* 14:27 Ndaaree Lukka 9.23.

Banndol dow mbaalu lallungu
(Matta 18.12-14)

¹ Nanngoobe lampo e luttuube wo66e fuu ina 6adii mo faa kettindanoo mo. ² Farisa'en e janngi-noobe Tawreeta ina ɲormoo, ina mbi'a:

—Gorko o ina jab6oo luttuube, ina nyaamda e mu66en!

³ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

⁴ —Si gooto moodon ina jogii baali hemre, de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay diin fuu ley ladde, de filowoo lallungu nguun faa yiita dum naa? ⁵ Si o yiitii dum fu, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigiraa6e makko e hoddii6e makko, o wi'a dum'en: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lallunoongu.» ⁷ Mido haalana on: hono noon seyo laatortoo dow kammuuli si luttoowo gooto tuubii. Ingo 6uri seyo capande njeenayo e njeenayo dartii6e 6e kaajaaka tuubude.

Banndol dow mbuudu cardi lallungu

⁸ —Katin du, si debbo ina jogii buudi cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa o hu66an lampal, o fiisoo galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita dum naa?

⁹ Nde o yiiti dum fu, o hawrunduran yigiraa6e makko e hoddii6e makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuudu am lallunoongu.» ¹⁰ Mido haalana on: hono noon maleyka'en Laamdo cey-ortoo, si luttudo gooto tuubii.

Banndol dow biddo majjudo

¹¹ Iisaa wi'i katin:

—Gorko gomma ina woodunoo 6i66e wor6e dido.

¹² Minyiiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam

ngedu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muudum ndiin hakkunde ma66e. ¹³ Faa wadi balde seeda, minyiiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mbodfundi. Toon o bonniri ngedu makko nguun fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkowi e gorko jeyaado e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa dum girooji muudum. ¹⁶ Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji diin, ammaa fay gooto hokkataa mo. ¹⁷ Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanoobe baaba am nyaaman faa kedda, inani kam do, mido maaya rafo. ¹⁸ Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a dum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma aan du, ¹⁹ mi haandaa e fay wi'eede biya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto e golloobe maa been!» ²⁰ Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woddi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo. ²¹ Biddo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay wi'eede biya katin!» ²² De baabiiko oon wi'i maccube muudum: «Karee, ngaddowee saaya burka fuu woodde bornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari payndi du, kirson dum faa nyaamen, mbeltofen! ²⁴ Sabo biyam o, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.» Nii 6e puddiri weltaare.

²⁵ Wakkati oon, biddo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartannoo faa badii wuro ndeen, nani jimi fiyo e dippaali. ²⁶ O noddi gooto e gol-

loobe been, o yami dum ko woni duko ko. ²⁷ Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo reenii.»

²⁸ Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wurtii, ina sura mo faa o naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duubi keewdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa dum e laataade fuu, abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraaɓe am. ³⁰ De ɓiya nyaamruɗo jawdi maa e rewɓe fijooɓe oon kaa, ko warti, a hirsanii dum ngaari payndi.» ³¹ Baabiiko wi'i mo: «Binngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi. ³² Ina haani ceyoden, mbeltoden. Sabo minya oon, o maaynooɗo de o ummitii, o majjunooɗo de o yiitaa.»

16

Bannɗol dow howruujo caruɗo

¹ Iisaa wi'i taalibaaɓe mum been katin:

—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo muudum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina bonna jawdi makko. ² O noddi dum, o wi'i: «Ko nanumi e maada duum wo dume? War, hiisa ko kalfinadaa duum, sabo a waawaa halfineede katin.» ³ Howruujo oon wi'i e hoore muudum: «Noy ngadammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, mido semta ɗaaraade. ⁴ Ayyo! Mido anndi no ngadammi, faa yimɓe njaɓbitoo kam e ley cuudi muɓɓen si mi ɓortaama golle.» ⁵ Jonle o noddi ɓe joomiiko rewata nyamaale been, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?» ⁶ Oon wi'i mo: «Paali

hemre nebbam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nyamaale, hara, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wi'i goddo katin: «Aan le, noy foti ndewetedaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa bootooji capande jeetati.» ⁸ Jom howruujo oonyiido oon mani dum saabe yoyre muudum. Sabo yimbe adunaaru been buri yimbe annoora gollirde yoyre hakkunde muɓben. ⁹ Miin, mido wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraaɓe, piloree ɓe jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu, njaɓɓitedon ley nguurndam nduumiidam.

¹⁰ Koolniido e ko famdi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamnaay ko famdi, laamnataa ko mawni du. ¹¹ Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi ngoon-galaari ndiin? ¹² Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njananndi, moy hokkata on ko njeɗdon duum? ¹³ Maccudo fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe dido. Sabo wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)

¹⁴ Farisa'en, yiduɓe ceede been, ina kettindii dum fuu, ina njala mo. ¹⁵ Iisaa wi'i ɓe:

—Onon le, odon moyyina ko'e moodon yeeso yimbe, ammaa Laamdo ina anndi berde mon. Sabo ko yimbe teddinta duum, ina nyiddinii to Laamdo.

¹⁶ Tawreeta e annabaaɓe ina ngoodunoo faa warude wakkati Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru Lobbo laamu Laamdo ina ɓanginee. Mono fuu ina

durwa naatude ley maggu. ¹⁷ Ammaa e noon fu, timmugol kammu e leydi ɓuri hoyude diina ittude toɓɓel gootel e ley Tawreeta oon.

¹⁸ Neddo fuu ceerudo deekum de ɓanji goddo, jeenii. Katin du neddo fuu ɓanɗo debbo ceeraado, jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

¹⁹ –Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi ɓornotoodo kaddule bodeeje daatude, buurdudo nyannde fuu e weltaare e mbelirka. ²⁰ Talkaajo gomma keewdo ɓuuye, bi'eteedo Laajaru, ina fukkoo dammbugal galle makko. ²¹ Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi oon. Fay dawaadi ina ngara ina metta ɓuuye makko deen. ²² Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari dum faa to Ibrahiima. Jom jawdi oon kam du maayi, uwaa. ²³ Ley nokkuure maayɓe imo torroo, o ɓanti gite makko, o haccii Ibrahiima to woddi, Laajaru ina woni dakkol muudum. ²⁴ O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima, yurmam, nulu Laajaru, suuwa hoore honndu muudum ley ndiyam, de wara feewnana kam demngal am. Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.» ²⁵ Ammaa Ibrahiima wi'i: «Binngel am, miccita a heɓii kulle lobbe e ley nguurndam maada, Laajaru kaa wo bone tan heɓi. Joonin, kanko o heɓii hinneede do, de aan torrodaa. ²⁶ Ko ɓuri dum du fuu, luggere mawnde woni hakkunde amin e moodon. Ndelle si won yidube yuurude to amin njaha to moodon, naa yuurude to moodon ngara to amin, tawan mbaawaa.» ²⁷ Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, mido nyaage, nulu Laajaru suudu baaba am, ²⁸ sabo mido woodi sakiraaɓe

worbe njoyo, faa o gongina be taa be ngara e nokku torra o.» ²⁹ Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «Ibe njogii haala Muusaa e haalaaji annabaabe, accu be kettindanoo di.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si goddo yuurii hakkunde maaybe yehi to maabe fu, be tuuban.» ³¹ Ibrahiima wi'i mo: «Si be kettindanaaki Muusaa e annabaabe, fay si goddo ummitii e maaybe, be ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede

(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

¹ Iisaa wi'i taalibaa be muudum been:
—Sikke walaa ko fergata yimbe faa luttina dum'en waran, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Hayre teddunde habbee e daande joomum faddee ley maayo manngo, dum buri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy. ³ Kaybee ko'e moodon: si sakiike maa luttii, pelaa dum. Si tuubii, njaafodaa dum. ⁴ Si o toonyake ma kile jeddi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile jeddi imo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dwtanaade

⁵ Nulaabe been mbi'i Iisaa:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiido doofoo, darowoo ley maayo, ki jabanen on.

⁷ Moy e moodon maccudo muudum demoowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a dum: «Hara jooda, nyaamu»? ⁸ Walaa! A wi'an mo:

«Wadfanam nyaamdu, ha66a kaddule maa de ngol-lanaa kam faa mi nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa njaraa.» Wanaa noon worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oon saabe wadii ko njamirdaa duum naa? ¹⁰ Onon du hono noon. Si on ngadii huunde fuu ko njamiradon, mbi'ee: «Min maccube tan, ko min njeyi wadude ni min ngadi.»

No Iisaa danniri seppinbe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata wuro wonngo, de seppinbe sappo ngari to makko, ndarii to toowti, ¹³ yeewnii, mbi'i:

—Iisaa, joomii amin, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo 6e ndeen, o wi'i 6e:

—Njehee, kollowee ko'e mon almaami'en 6een.

E ley yaadu ma66e nduun 6e cellinaama. ¹⁵ Gooto ma66e, nde yi'unoo dadii ndeen, yeccii, ina teddina Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O sujidi e leydi dakkol koyde Iisaa, imo yetta dum. Oon wo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa sappo 6een fuu ndadii naa? Toy njeenayo 6een le ngoni? ¹⁸ Ndelle walaa fuu jecciido faa teddina Laamdo si wanaa janano o naa?

¹⁹ Ndeen, o wi'i gorko oon:

—Umma, yahu, goondinal maa dannii ma.

*Haala maandeeji garol laamu Laamdo
(Matta 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Farisa'en 6een yami Iisaa ndey laamu Laamdo warata. O jaabii 6e, o wi'i:

—No laamu Laamdo wardata noon, yi'ataake.

²¹ Fay gooto waawaa wiide inani dum naa inana

dum, sabo anndee, laamu Laamdo ina woni hakkunde moodon.

²² Ndeen o wi'i taalibaabe makko:

—Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyannde wootere e ley nyalaade Bii Neddo, de on nji'ataa. ²³ On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa njehee, taa njokkee 6e. ²⁴ Sabo hono no mayyere yaynirta illa hoore kammu do faa yaade hoore kammu to, hono noon Bii Neddo laatortoo nyannde gartol muudum. ²⁵ Ammaa ko artii dum, ina tilsi o torree torraaji keewdi, yimbe jamaanu o du caloto mo. ²⁶ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon, noon du nyalaade Bii Neddo laatortoo: ²⁷ yimbe ina nyaama, ina njara, ina banja, ina banjee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De ilam tuufaandu daam wari, halki 6e fuu. ²⁸ Laatoto hono no wakkati Luudu noon du, yimbe ina nyaama, ina njara, ina cooda, ina conna, ina aawa, ina nyiba. ²⁹ Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo Sodoma ndeen, Laamdo tomni yiite e sitti,* halki 6e fuu. ³⁰ Hono noon nyannde bangugol Bii Neddo du laatortoo. ³¹ Nyannde ndeen, si neddo ina woni dow suudu, de gineeji mum ina ngoni ley suudu fu, taa wi'a jippanto di. Tawaado ngesa du, taa yeccoo faa hooya ko woni ley wuro. ³² Miccitee dee Luudu oon. ³³ Neddo fuu piliido reenude yonki muudum, mursan ki, de neddo fuu mursudo ki, reenana ki. ³⁴ Mido haalana on: ley jemma oon, yimbe dido fukkodiibe dow sekko wooto, gooto mubben hooyete, de gooto yoppee. ³⁵ Rewbe dido undoo6e, gooto mubben

* **17:29** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luufa.

hooyete, de gooto yoppee. [³⁶ Worbe dido wonbe ley ngesa ngoota, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee.]†

³⁷ Taalibaaɓe been njaabii, mbi'i mo:

—Joomii amin, toy dūm wadata?

O wi'i ɓe:

—To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotoodo oonyiido

¹ Iisaa bannDani ɓe banndol faa hollita ɓe ina tilsi ɓe keddodoo e du'aare, taa ɓe njoppa saabe tampiri. ² O wi'i:

—Ina woodunoo e wuro gomma carotoodo mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto. ³ Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngoon, ina wara to carotoodo oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.» ⁴ Carotoodo oon jaɓaay faa ɓooyi. De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto du, ⁵ sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa o sela warude imo sukka noppi am.»

⁶ Caggal dūum Iisaa wi'i:

—On nanii ko carotoodo bondo oon wi'i naa? ⁷ De wanaa Laamdo na walla suɓaabe muudum wullitotoobe dūm jemma e nyalooma been fuu faa ɓe keɓa sariya maɓɓe naa? O jaabataako ɓe law naa? ⁸ Mido haalana on: o saranto ɓe law. Ammaa wakkati Bii Neddo wartowi, yalla o tawan goondinɓe mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

† **17:36** E dereeji ɓooydi, goddi ngalaa aaya 36.

⁹ Iisaa bannidani yimbe jogoriibe ko'e muβben wo dartiibe de njawi wobbe, haalani be bannidol ngol, wi'i:

¹⁰ —Worbe dido naati suudu dewal mawndu faa ngada du'aare. Gooto wo Farisaajo, gooto du wo nanngoowo lampo. ¹¹ Farisaajo oon darii ina du'oroo ley bernde muudum hono ni: «Laamdo, mi yettii ma ko mi nanndaay e yimbe wobbe laatiibe wuybe e bonbe e jeenoobe, e hono nanngoowo lampo o du. ¹² Mido suumoo e ley jeddiire fuu kile didi, mido itta jakka e huunde fuu ko kebumi.» ¹³ Nanngoowo lampo oon darii to toowti, suusaay fay tiggitaade kammu, ina guβboo berndem, na wi'a: «Laamdo yurmam, mi jom hakke.» ¹⁴ Mido wi'a on: kanko hooti wo o jaafaado, wanaa ooto. Sabo mawninkiniido fuu leeyinte, leeyinkiniido du toownete.

*No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)*

¹⁵ Ina woodi waddoobe to Iisaa cukaloy, faa o meema koy. Nde taalibaaabe been nji'unoo dum ndeen, ina ndukana yimbe been. ¹⁶ Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kadee koy, sabo wo nanndube e makkoy been njeyi laamu Laamdo. ¹⁷ Goonga kaalanammi on: mo jabiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa dum!

*No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)*

¹⁸ Gooto ley hooreebe Alhuudiyankooobe yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wuju, taa seeda fewre, teddin inna maa e bammaa.»*

²¹ Hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Mido hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i mo:

—Huunde wootere heddani ma tafon: sonnu ko njogidaa duum fuu, kokkaa ceede deen talkaabe. Ndeen, a heban mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²³ Nde o nannoo dum ndeen, o sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi. ²⁴ Iisaa ndaari mo, wi'i:

—Naatugol joomiraaabe jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy! ²⁵ Si goonga, ngeelooba naata wudde battal 6uri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Hettindaniibe mo been mbi'i:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Ko yimbe mbaawaa duum, Laamdo kaa na waawi.

²⁸ Ndeen Piyeer wi'i:

—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii duum fuu, min njokkii ma.

²⁹ O wi'i be:

—Goonga kaalanammi on: joppudo wuro muudum, naa deekum, naa sakiraaabe muudum, naa saaraabe mum, naa sukaaabe mum saabe

* **18:20** Wurtagol 20.12-16.

laamu Laamdo, ³⁰ heban dum kile keewde e wakkati mo ngonden e muudum joonin o, heban nguurndam nduumiidam e ley wakkati garoowo oon du.

No Iisaa banginiri katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

³¹ Iisaa noddi taalibaaɓe muudum sappo e dido been, wi'i dum'en:

—Inani eden njaha Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo e dow Bii Neddo duum fuu, tabitan. ³² Sabo o wattete e juude ɓe nganaa Alhudiyankeɓe, ɓe njalnoroɓo mo, ɓe torra mo, ɓe tutta dow makko, ³³ ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. De nyannde tataɓerde, o ummitoto.

³⁴ Taalibaaɓe been paamaay haala kaan fes. Maanaa makka na suudanii ɓe, ɓe annditaay ko o haali duum.

No Iisaa wumtiniri bumdo

(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

³⁵ Nde Iisaa battinoo Yeriko ndeen, tawi bumdo ina joodii dakkol laawol ngool, ina garbina. ³⁶ O maati jamaa ina faltoo, de o yami dum wo dume.

³⁷ Be mbi'i mo:

—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.

³⁸ O yeewnii, o wi'i:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

³⁹ Ardiiɓe been ina njawana mo faa o deyyinoo. Ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo to muudum. Nde o battinoo ndeen, Iisaa yami mo:

⁴¹ —Dume njiddaa mi wadane?

O wi'i:

—Joomam, mi wumta!

⁴² Iisaa wi'i mo:

—Wumtu, goondinal maa dannii ma.

⁴³ Wakkati gooto o wumti, o jokki dum, imo teddina Laamdo. Nde yimbe been nji'unoo dum ndeen, njetti Laamdo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ina rewi ley wuro ngoon.
² Gorko bi'eteedo Jakayus ina woni ley toon. O hooreejo nanngooɓe lampo, wo o jom jawdi du.
³ Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo o daɓɓo. ⁴ O doggi, o arditii, o yeenj lekki hono yibbi do Iisaa rewata doon faa o yi'a dum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tiggiti, wi'i mo:

—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera wuro maa hannden.

⁶ Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo. ⁷ Yiiɓe dum been fuu ina nurɗurta, ina mbi'a:

—O weeranowii luttoowo.

⁸ De Jakayus darii, wi'i Iisaa:

—Joomam, hettina, mi hokkan feccere jawdi am fuu talkaabe. Si won mo teetumi huunde, mi yoban dum kile nay.

⁹ Iisaa wi'i:

—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko du wo o taan Ibrahiima! ¹⁰ Sabo Bii Neddo warii filaade majjuɓe faa hisina dum'en.

*Banndol dow tino buudi
 (Matta 25.14-30)*

¹¹ Ko yimbe been kettindii duum, Iisaa beydi haala, banndani be banndol gonngol, sabo o battake Urusaliima. Katin du yimbe miilii laamu Laamdo bangan joonin joonin. ¹² Ndelle, o wi'i:

—Gorko dimo tedduo yehi leydi mboddundi faa hokkee laamu, de gada duum warta. ¹³ O noddi maccu be makko sappo, o hokki mono e maabe fuu mbuudu kanje, o wi'i dum'en: «Ngolliree dum faa mi warta.» ¹⁴ Ammaa yimbe leydi ndiin njidaa mo, be ummini nulaabe gada makko, be mbi'i: «Min njidaa o laamoo min.» ¹⁵ Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccu be o halfini jawdi been. Imo yidi faamude ko mono e maabe fuu hebi e ko golliri duum. ¹⁶ Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa nguun tinake buudi sappo.» ¹⁷ O wi'i dum: «Gasii sanne, maccudo lobbo. Sabo a hoolnake e ko famdi, a laamoto dow galluuje sappo.» ¹⁸ Didabo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuudu maa tinake buudi joy.» ¹⁹ O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluuje joy.» ²⁰ Caggal duum keddiido oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuudu maa, mi saawii dum e tekkere ²¹ sabo mido hule. Sabo a gorko tiidudo alhaali, ada hooya ko a resaay, ada taya ko a aawaay.» ²² O wi'i dum: «Dara! Haalaaji maa jaati carortomaami, aan maccudo bondo. Ada anndunoo mi gorko tiidudo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi tayan ko mi aawaay. ²³ Ndelle ko wadi a wattaay jawdi am ndi to tinoobe buudi, faa nde ngartumi fu mi jabida ndi e tino mayri fuu?» ²⁴ Ndeen joomiiko oon wi'i tawaa be doon been: «Teete mo mbuudu ngu, de kokkon dum jom buudi sappo oon.» ²⁵ Be mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buudi sappo.» ²⁶ O wi'i:

«Mido haalana on, jogiido fuu beydante. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum, teetete. ²⁷De waybe kam be njidaa mi laamoo dum'en been, ngaddee be do, mbaron be yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima
(*Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19*)

²⁸Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, ardii, fonndii Urusaliima. ²⁹Nde o battinoo gure Baytifaaji e Baytaniya gonde dow waamnde wi'eteende Jaytun, o nuli taalibaaŋe makko dido, ³⁰o wi'i be:

—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon ngo, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina haŋŋii. Kaŋŋiton nga, ngaddon nga do. ³¹Si goddo yamii on, «Ko wadi odon kaŋŋita nga?», mbi'on: «Joomii amin ina haajaa nga.»

³²Nulaaŋe been njehi, tawri no o wi'iri dum'en noon. ³³E ley haŋŋitingol maŋŋe mola nga, jeybe mola nga been mbi'i:

—Dume kaŋŋitanton mola nga?

³⁴Be njaabii, be mbi'i:

—Joomii amin haajaa nga.

³⁵Be njaari nga to Iisaa, be njowi saayaaji maŋŋe dow mola nga, be mbaddini Iisaa dow magga.

³⁶No o yaarata noon, be mbeerti saayaaji maŋŋe dow laawol ngool. ³⁷Joonin o badake Urusaliima to jippitorde waamnde Jaytun. Taalibaaŋe heewbe been fuu ina keewi seyo, puddi ina njetta Laamdo e daade toowde, saabe kaayeeŋiiji di be nji'unoo diin fuu. ³⁸Ibe mbi'a:

—Barke woodanii kaananke garđo e dow innde Joomiraado! Jam won dow kammu. Manngu woodanii Laamđo faa dow kammuuli!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaađe ley jamaa oon been mbi'i mo:

—Moodibbo, hađu taalibaađe maa been dukude!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Mido haalana on, si kamđe 6e, 6e ndeyyinake fu, wo kaaye de yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

⁴¹ Iisaa 6attii ngalluure ndeen. Nde o ndaarunoo nde fu, o woyi nde, ⁴² o wi'i:

—Mido muuyi tawee hannden ada anndunoo aan du ko hokkete jam! De joonin kaa, dum suudaama e gite maa. ⁴³ Balde ngaran de wayđe ma yolata leydi ngada yeenirde, piile, 6ille gerejeji fuu, ⁴⁴ niise, kalke aan e 6ibbe maa fuu. Be njop-pantaa ma fay hayre wootere dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamđo wari wallude ma.

No Iisaa riiwri luumotoođe ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

⁴⁵ Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuddi riiwude luumotoođe. ⁴⁶ Imo wi'a dum'en:

—Ina winndaa: «Suudu am laatoto wadirdu du'aare».* Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanoođe.

⁴⁷ Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun. Hooreeđe almaami'en e jannginoođe Tawreeta e mawđe lenyol ngool been

* **19:46** Esaaya 56.7, Yereimiya 7.11.

ina piloo no mbardata mo, ⁴⁸ ammaa 6e kungake hebude laawol sabo yimbe been ina ngatani haalaaji makko diin hakkillo sanne.

20

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)*

¹ E ley balde deen nyannde gomma Iisaa ina jangina yimbe ina waajoo Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooree6e almaami'en e janginoobe Tawreeta e mawbe yimbe ngari to makko, ² mbi'i mo:

—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaabodon kam dum: ⁴ lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamdo yuuri naa to yimbe?

⁵ Be paamiri hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

—Si en mbi'ii wo to Laamdo, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa? ⁶ De si en mbi'ii wo to yimbe, yimbe 6e fuu limnan en kaaye, sabo 6e fuu 6e tannyorii Yaayaa wo annabaajo.

⁷ Nii 6e njaaborii 6e mbi'i 6e paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri. ⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

*Banndol dow remoo6e bon6e
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)*

⁹ Iisaa fuddi banndande yimbe banndol ngol, wi'i:

—Neddo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de wadi jahaangal, ɓooyi wartaay. ¹⁰ Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe been toon faa jaɓa ngedu makko ɓiɓɓe cabiije deen. Ndeen remooɓe been piyi nulaado oon, njeccini dum juude bole. ¹¹ O nuli to maɓɓe golloowo goddo. Be piyi oon du, ɓe kuyfini dum, ɓe njeccini dum juude bole. ¹² O nuli katin golloowo tataɓo. Be mbarmini dum, ɓe ndiiwi dum. ¹³ Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngadammi? Mi nelan ɓiyam gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!» ¹⁴ Ammaa nde remooɓe been nji'unoo ɓidɗo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara dum, kewten ngesa nga!» ¹⁵ Be paddi mo faa gada ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon wadata ɓe? ¹⁶ O waran, o halka remooɓe been, o halfina ngesa ngaan wɓɓe.

Nde yimɓe been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Taa dum laatoo!

¹⁷ Iisaa ndaari ɓe, wi'i:

—Ndelle, dume woni maanaa ko winndaa duum: «Hayre nde nyiɓooɓe been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon?»*

¹⁸ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

Haala yobugol lampo

(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

¹⁹ Jannginoɓe Tawreeta e hooreeɓe almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en sappii. Be pili no ɓe nanngira Iisaa wakkati

* **20:17** Jabuura 118.22

oon, ammaa 6e kulii yim6e. ²⁰ Be taykii Iisaa. Be nuli horoo6e nanndinkinii6e e lobbu6e, yalla ina kebira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juude laamu, saroo mo. ²¹ Been yami mo:

—Moodibbo, miden anndi ko kaalataa duum e ko mbaajotodaa duum ina fonnditii, miden anndi a burdintaa fay gooto, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. ²² Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

²³ Ammaa o annditii hiila ma66e ka, o wi'i 6e:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i:

—Kaananke Roma!

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²⁶ Be kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso yim6e duum. Jaabu makko oon haayinii 6e, 6e ndeyyinii.

Haala ummitagol maay6e

(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

²⁷ Wo66e e Saduki'en ngari to makko. Been ngoni yeddoo6e ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

²⁸ —Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neddo 6anji debbo, maayii, he6aay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa he6ana maaydo oon 6eyngu. ²⁹ Ina woodunoo rimdaa6e njeddo. Arandeejo oon 6anji debbo, maayi, he6aay biddo. ³⁰ Didabo oon dewli debbo oon, maayi, ³¹ tatabo oon jokkiti. Hono noon njeddo been fuu

bañiri mo, kebaay biɗɗo, maayi. ³² De sakitii, debbo oon du maayi. ³³ Ndelle, nyannde ummital, moy e maɓɓe laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe njedɗo fuu ɓe bañiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Yimɓe jamaanu o ina baña, ina bañee.

³⁵ Ammaa fotuɓe heɓude ummitagol e nguurndam garoojam been, bañataa, bañataake, ³⁶ sabo ɓe mbaawaa maayde katin. Be laatake hono maleyka'en noon. Wo ɓe biɓɓe Laamɗo, sabo ɓe ummintinaaɓe e maayde. ³⁷ Woodi ko maayɓe ummitotoo duum, fay Muusaa sappake dum ley taariki wuumoore huɓɓoore. Sabo toon o noddiri Joomiraado Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.† ³⁸ Laamɗo wanaa Laamɗo maayɓe, wo o Laamɗo wuurɓe. Sabo to makko yimɓe fuu wo wuurɓe.

³⁹ Wobɓe e jannginoobe Tawreeta, mbi'i:

—Moodibbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal duum ɓe cuusaay yamude mo yamɗe godde katin.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)*

⁴¹ Iisaa wi'i ɓe:

—Noy ɓe mbaawri wiide Almasiihu wo taan Daawda? ⁴² Daawda e hoore muudum wi'i ley dewtere Jabuura:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

⁴³ faa mi wada njaabaa wayɓe ma.»‡

† **20:37** Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko ɓooyi. ‡ **20:43** Jabuura 110.1.

⁴⁴ Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle, noy o laartortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta

(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

⁴⁵ E ley ko yimɓe ɓeen fuu kettindanii mo, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:

⁴⁶ –Ndeentee e jannginooɓe Tawreeta yiɗuɓe yiilodaade e saayaaji mawɗi e jowteede jowtaali tedduɗi ley luumooji, foodantooɓe joodorde ɓurde teddude ley cuudi baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji. ⁴⁷ Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaabe ɓe goriraabe muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

21

Haala sadaka ɓurɗo woodude

(Marku 12.41-44)

¹ Iisaa yepti gite muudum, yi'i joomiraaɓe jawdi ina ngatta sadakaaji muɓɓen e keesu sadaka. ² O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du ina watta toon buudi diɗi, ³ de o wi'i:

–Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko watti duum, ɓuri ko ɓe fuu ɓe ngatti. ⁴ Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa ɓe fay huunde tan ɓe ngattiri hono dokke. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaku muudum, watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

⁵ Ina woodi woɓɓe ina kaala haala suudu dewal mawndu nduun, e no ndu ɗardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Ndeen Iisaa wi'i:

⁶ –Ko nji'oton duum, wakkati waran nde fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonde. Fuu wurjinte.

⁷ Be yami mo, ɓe mbi'i:

–Moodibbo, anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata kulle deen ɓadake wafude?

⁸ O wi'i:

–Ndeentee taa mbosinedon e goonga. Heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon ɓadake.» Taa njokkee ɓe. ⁹ Nde nanoydon woldeeki e muurtereeji, taa kulee. Sabo tilay dum wada tafon, ammaa dum wanaa timmoode wakkati oon.

¹⁰ O heddii imo wi'a ɓe:

–Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. ¹¹ Dimmbande leydi mawde ngadan, rafooji e nyawuuji bondi du ngaran e nokku-uje feere feere. Kulle kulɓiniide e sifaaji mawdi yuuran dow kammu. ¹² Ammaa gilla dum fuu wadaay, yimɓe nanngan on, torredon, njaaredon to cuudi baajordi e kasuuji. Be ngadda on yeeso kaanankooɓe e hooreeɓe saabe innde am. ¹³ Dum hokkan on laawol seedanaade kam. ¹⁴ Piɓee anniya e berde mon on miilataako ko njaaboton. ¹⁵ Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko wayɓe on ɓeen fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Fay saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeki mon e yigiraaɓe mon njamboto on, mbara woɓɓe moodon. ¹⁷ Yimɓe

fuu mbanyan on saabe am, ¹⁸ ammaa fay leembol ko'e moodon halkataa. ¹⁹ Tinnitaare moodon ndannirton yonkiiji mon.

*Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)*

²⁰ —Nde nji'udon konuuji ina piiloo Urusaliima fuu, anndon halkeede mayre badake. ²¹ Wakkati oon, tawaaɓe leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaaɓe ley ngalluure nde fuu, njalta e mayre. Tawaaɓe ladde du, taa naata ngalluure ndeen. ²² Sabo balde deen wo balde yomnitagol, faa ko winndaa duum fuu tabita. ²³ Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra ley balde deen! Sabo torraaji mawdi njanan e leydi ndi, tikkere Laamdo jippoto e lenyol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaahi, ɓe nanngee, ɓe njaaree hakkunde lenyi fuu. Lenyi ndampan Urusaliima faa nde wakkati dawrugol muɓɓen timmiri no foduraa.

²⁵ Sifaaji ngadan dow naange e lewru e koode. Ley adunaaru du kulol wadan e leyde deen. De fuu de mbemboto saabe feekaango maayo manngo e bempyye muudum. ²⁶ Yimɓe pekkoran saabe kulol si miilake dow ko waroyta e adunaaru ndu, sabo fay baawde kammu deen ndimboto. ²⁷ Wakkati oon, yimɓe been nji'an Bii Neddo ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, si dum fuddii wadude, tiggitodon, ɓanton ko'e moodon, sabo Laamdo badake rimdinde on.

*Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)*

²⁹ Caggal ɗuum, o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Ndaaree yibbi e leɗɗe godde ɗe fuu. ³⁰ Si on nji'ii ɗe mbilitii, oɗon anndi ndunngu ɓadake. ³¹ Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina ngada, annditon laamu Laamɗo ɓadake. ³² Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa, tawee kulle ɗeen fuu ngadaay. ³³ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon taa yidde fiyo suloowo e sulargol doro e kaɓɓu-ko'u adunaaru njowoo dow ɓerde mon de nyannde ndeen juha on ³⁵ hono tuugol*. Sabo inde wara dow yimɓe adunaaru fuu. ³⁶ Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngadon du'aare, faa keɓon dadude e kulle gadooje ɗeen fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Nedɗo.

³⁷ Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun. ³⁸ Yimɓe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

¹ Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin ɓadake. Dum woni iidi nyannde Faltagol.

² Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta

* **21:35** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

been ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga iɓe kula yimɓe been.

³ Ndeen Seydaani naati Yahuuda bi'eteedo Isikariyotto, gooto e sappo e dɔdo been. ⁴ O yehi o haaldowi e hooreeɓe almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu no o wattirta Iisaa e juude muɓɓen. ⁵ Be ceyii, ɓe ndewri ɓe kokkan mo ceede. ⁶ O jaɓi, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taal-ibaabe muudum

(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

⁷ Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yot-take. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol njeyi hirseeɗe. ⁸ Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i dɔm'en:

—Njehee cegilaneɗe en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.

⁹ Be yami mo:

—Toy njiddaa min cegiloo nde?

¹⁰ O wi'i ɓe:

—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu dɔ o naatata dɔon, ¹¹ mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaamdata e taalibaaɓe mum ɓeen iidi Faltagol?» ¹² O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilotodon hiraande ndeen.

¹³ Be njehi, ɓe tawi hono no o wi'iri ɓe noon, ɓe cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁴ Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o joodii kanko e sappo e dido been. ¹⁵ O wi'i 6e:

—Mido muuyi nyaamdude e moodon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla mi torraaka. ¹⁶ Sabo mido wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyannde nde dum tabiti ley laamu Laamdo.

¹⁷ O hooyi horde, o yetti Laamdo, o wi'i:

—Njabee dum, peccee dum hakkunde moodon, ¹⁸ sabo mido wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam katin faa nde laamu Laamdo wari.

¹⁹ Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamdo, o heltii, o hokki 6e, o wi'i:

—Dum wo 6anndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.

²⁰ Hono noon du, nde 6e tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam, o hokki 6e, o wi'i:

—Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiiyam am ndufeteedam saabe moodon. ²¹ Ammaa paamee, jambotoodo kam oon ina nyaamda e am e le'al gootal. ²² Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru hono no fodoranaa noon. Ammaa bone woodanii jambotoodo mo oon!

²³ Ndeen 6e puddi yamundurde hakkunde ma66e moy e ma66e wadata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni burdo teddude

²⁴ Jeddi ngadi hakkunde ma66e du e dow moy 6uri teddude. ²⁵ Iisaa wi'i 6e:

—Kaanankoobe leyde ina ndawrana jaalaabe mu66en. Jom'en doole dow yimbe been du ina njidi noddireede walloobe. ²⁶ Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa burdo teddude e moodon laatoo hono cukalel, ardiido du laatoo hono golloowo. ²⁷ Sabo

moy ɓuri teddude, joodiido faa nyaama naa golloowo gaddoowo nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon ɓuri naa? De miin kaa, mido woni hakkunde moodon hono golloowo oon.

²⁸ Onon ngoni heddodiiɓe e am ley torraaji am.

²⁹ Saabe duum, miin du, mi hokkii on laamu hono no Baaba am hokkiri kam laamu ni, ³⁰ faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley laamu am. On njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum

(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

³¹ Simon, Simon, Seydaani nyaagake heɓude on faa seda on hono no alkama seɗirtee ni. ³² Ammaa mi du'anake ma taa goondinal maa mursee. Aan le, nde ngartoyɗaa to am, cemmbindinaa saki-raabe maa.

³³ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, mido segilii yaadude e maada ley kasu e wardeede e maada!

³⁴ De Iisaa wi'i:

—Mido haalane, Piyeer, fadde ndontoori e joggude hannden tawan a wi'ii kile tati a anndaa kam.

³⁵ O wi'i ɓe katin:

—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dangga e mbasu e pade, won ko nyakani on naa?

Be mbi'i:

—Walaa!

³⁶ O wi'i ɓe:

—Joonin kaa, jogiido dangga hooya, jogiido mbasu hooya, mo walaa kaafaahi du, sootta saaya muudum sooda ngooti. ³⁷ Sabo ina winndaa, «O

limaama ley bonɓe.» Mido haalana on: ina tilsi
ɗum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu
tabitan.

³⁸ Be mbi'i:

—Joomii amin, inan kaafaaje didi!

O wi'i ɓe:

—Heyii!

*No Iisaa nyaagorii Laamɗo dow waamnde Jay-
tun*

(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)

³⁹ Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no
woowri noon. Taalibaaɓe makko ɓeen njokki mo.

⁴⁰ Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i ɓe:

—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.

⁴¹ Caggal ɗuum, o toowti ɓe ko waɗata hono
limnere hayre. O hofii, imo waɗa du'aare, ⁴² imo
wi'a:

—Baaba, si a muuyii, woddinam horde torra
nde. Ammaa taa ɗum laatoroo muuyo am, ɗum
laatoroo muuyo maa aan!

⁴³ Wakkati oon, maleyka yuuruɗo dow kammu
ɓangi e makko, semmbini mo. ⁴⁴ Ley mettorgal
ɓernde makko o ɓeydi tekkinde du'aare makko,
nguli makko laatii hono toɓɓe yiyam ina simta e
leydi. ⁴⁵ Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii
to taalibaaɓe makko ɓeen, o tawi iɓe ɗaanii saabe
mettorgal ɓerde maɓɓe. ⁴⁶ O wi'i ɓe:

—Ko waɗi de oɗon ɗaanii? Ummee ndu'ee, faa
taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa

*(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna
18.3-11)*

⁴⁷ Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteedo Yahuuda, gooto e sappo e dido been, ardiid be de battitii Iisaa faa mucchoo dum. ⁴⁸ De Iisaa wi'i mo:

—Yahuuda, muccaango njambortodaa Bii Neddo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa been nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:

—Joomii amin, min coppa be kaafaaje naa?

⁵⁰ Ndeen gooto maabe soppo maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum nyaamru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Celdee ni.

De o meemi nowru maccudo oon, o danni dum.

⁵² Iisaa haalani warbe faa nannga dum been, hooreebe almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu e mawbe Alhuudiya'en been, wi'i:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo! ⁵³ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, be njaari dum faa ley galle Almaami Mawdo. Piyeer ina jokki to toowti. ⁵⁵ Tawi yiite na hu66aa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari joododii e yuulotoobe doon. ⁵⁶ Kordo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa woodi, wi'i:

—O du na wondunoo e makko.

⁵⁷ De Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Hey debbo, mi anndaa mo.

⁵⁸ Nde booytunoo seeda, goddo yi'i mo, wi'i:

—Aan du e maɓɓe njeyadaa!

De Piyeer wi'i:

—Hey gorko, mi wanaa!

⁵⁹ Faa wadi yamnde wootere gada duum, goddo katin siini dow haala kaan, wi'i:

—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.

⁶⁰ De Piyeer jaabii, wi'i:

—Gorko, mi faamataa ko kaalataa duum!

O selaay haalude, faa ndontoori joggi. ⁶¹ Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari dum. Ndeen Piyeer mic-citii haala ka Iisaa haalannoo dum kaan: «Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati a anndaa kam.» ⁶² O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

(Matta 26.67-68, Marku 14.65)

⁶³ Yimɓe nannguɓe Iisaa been ina njalnoroowu dum, ina piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, iɓe yama mo, iɓe mbi'a:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

⁶⁵ Heddi iɓe njenna mo jennooje godde keewde.

No mawɓe diina carorii Iisaa

(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Yuhanna 18.19-24)

⁶⁶ Nde weetunoo ndeen, yimɓe Saahiibe been kawriti, been ngoni mawɓe lenyol maɓɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginoobe Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe. ⁶⁷ Be mbi'i dum:

—Si aan woni Almasiihu haalan min.

O wi'i ɓe:

—Fay si mbiimi on noon du, on njaɓataa. ⁶⁸ Si mi yamii on du, on njaabataako. ⁶⁹ Ammaa gilla

joonin, Bii Neddo joodoyto gere nyaamo Laamdo, Jom baawde.

⁷⁰ Be fuu 6e mbi'i:

—Ndelle aan woni Bii Laamdo naa?

O wi'i 6e:

—Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.

⁷¹ Jonle 6e mbi'i:

—En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunnduko makko duum, en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-38)

¹ Caggal duum, yimbe Saahii6e 6een fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon. ² Be pudfi i6e pela mo, i6e mbi'a:

—Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina hada dum'en yobude kaananke mawdo oon lampo, ina wi'a hoore muudum wo Almasiihu, kaananke.

³ Pilaatu yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

⁴ Pilaatu jaabii, wi'i hooree6e almaami'en e jamaa oon fuu:

—Mi yi'aay fuu feloore e makko.

⁵ Ammaa 6e ciini e haala ma66e sanne, i6e mbi'a:

—Ko o waajotoo duum ina waddundura yimbe ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuddiri toon faa e do.

⁶ Wakkati Pilaatu nannoo dum, yami yalla gorko o wo Galilinkeejo. ⁷ Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi dum

Hirudus. Sabo ley balde deen tawi Hirudus ina woni ley Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, berndem weli sanne, sabo booyii ko yidunoo yiide mo saabe ko nanannoo dow makko duum. Katin du ina yeloo yiide mo imo wada ko haaynii. ⁹ O yami dum yamde keewde, de Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta na ndarii doon, ina pelda mo no mbaawri fuu. ¹¹ Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e sordaasiibe muudum, borni mo saaya lobba, nultiri mo Pilaatu. ¹² Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigiraaɓe, arande ɓe wanyundurnooɓe.

No Iisaa hiitooa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16)

¹³ Pilaatu noddii hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankoɓe ɓeen e yimɓe fuu, ¹⁴ wi'i dum'en:

—On ngaddanii kam neddo o hono wo o bosinoowo yimɓe. Ndaaree, mi yamii mo yeeso mon, de ley ko peloton mo duum fuu, mi tawaay fuu sabaabu jukkotoodo mo. ¹⁵ Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii mo to meeden. Paamee, gorko o wadaay fay huunde ko jeyi warude dum. ¹⁶ Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

¹⁷ Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu yoofana ɓe kasunke gooto. ¹⁸ Be fuu ɓe ndukidi daande wootere, ɓe mbi'i:

—War mo, njoofanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas le wo uddanoodo e kasu saabe muurtere wadunoonde e ngalluure ndeen, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e maɓɓe

difaɓerde saabe muuyo muuɗum yoofude Iisaa.

²¹ Ammaa ɓe keddi iɓe nduka, iɓe mbi'a:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!

²² Pilaatu wi'i ɓe tataɓerde:

—Dume o wadi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

²³ Ammaa ɓe ɓeydi feekaade peekaali mawɗi, iɓe mbi'a o tontee. Peekali maɓɓe diin njaaltii Pilaatu. ²⁴ O hokki ɓe laawol faa ko ɓe ɗaarii duum laatoo. ²⁵ O yoofani ɓe mo ɓe ɗaarii yoofa-neede oon, kam woni uddanoodo ley kasu saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti dum e muuyɗe maɓɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

²⁶ Nde ɓe njaarannoo mo ndeen, ɓe nanngi gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon, yuurudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal palaangal ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal. ²⁷ Yimɓe heewɓe na njokki dum. Rewɓe du ina ngoni ley maɓɓe, ina mboya ina piira ɓerde muɓɓen mettorgal saabe majjum. ²⁸ Iisaa hucciti e rewɓe ɓeen, wi'i dum'en:

—Rewɓe Urusaliima, taa mboyee kam, ammaa mboyee ko'e moodon e ɓiɓɓe mon! ²⁹ Sabo dey, balde ngaran nde yimɓe mbi'ata: «Barke woodanii rewɓe rimarɓe e ɓe ndeedaay e endi di musi-naaka.» ³⁰ Ndeen, yimɓe mbi'an baamle caama dow muɓɓen, mbi'a tile udda dum'en. ³¹ Sabo si ɓe ngadii nii gilla liccal ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal yoorii?

³² Be njaaridi Iisaa e yimbe dīdo bonbe. Been du wo wareteebe. ³³ Nde be njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, be tonti mo e leggal palaangal, kanko e bonbe dīdo been, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁴ O wi'i:

—Baaba, yaafa be sabo be anndaa ko be ngadata.

Ndeen be pecciri kaddule makko cumnal.

³⁵ Yimbe ndarii doon ina ndaara. Hooreebe been du ndarii ina njalnoro mo, ina mbi'a:

—O hisinii wōbe, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cūbaado Laamdo.

³⁶ Sordaasii be been du njalnorii mo. Be battii, be kokki mo ndiyam lammudam, ³⁷ i be mbi'a:

—Si aan woni kaananke Alhuudiyankoo be oon, hisin hoore maa!

³⁸ Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO KAAANANKE ALHUUDIYANKOOBE.

³⁹ Gooto e bonbe dīdo tontidaabe e makko been ina mbonkoo mo, ina wi'a:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kinaa min minen du!

⁴⁰ Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo. ⁴¹ Enen, jukkungo meeden wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluden tan njobeteden. De kanko kaa, o wadaay fay huunde ko boni.

⁴² Ndeen o wi'i:

—Iisaa, miccitodaa kam wakkati ngartoydaa e laamu maa.

⁴³ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: hannden jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa

(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁵ Naange ni66i, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii ceeke didi. ⁴⁶ Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:

—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.

Gada o haalii dum, o seedi e yonki. ⁴⁷ Caggal mawdo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii duum, yetti Laamdo, wi'i:

—Goonga, neddo o wo dartiido!

⁴⁸ Jamaa garudo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko wadi duum. Be njeccii, i6e piya berde ma66e.

⁴⁹ Ammaa anndu6e mo been fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara dum fuu. Rew6e jokkunoo6e mo gilla leydi Galili been ina ngonni ley ma66e.

No banndu Iisaa wattiraa ley saabeere

(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

⁵⁰ Ina woodi gorko bi'eteedo Yuusufi jeyaado e waaldeere Saahiibe ndeen, wo o gorko lobbo, dartiido. ⁵¹ Kanko o ja6aay ko Saahiibe been kaali e ko 6e ngolli. Imo yuura Arimatiya, ngalluure ley leydi Yahuudiya. Imo hedii bangugol laamu Laamdo.

⁵² O yehi to Pilaatu, o njaarii dum banndu Iisaa, ⁵³ o jippini dum e leggal ngaal, o filii dum e kasanke, o watti dum ley saabeere wasaande ley hayre, do fay gooto wattaaka. ⁵⁴ Dum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteteende 6adake fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunooḅe e Iisaa gilla Galili been njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o watti-raa ley mayre. ⁵⁶ Be kooti, be moyyinowi nebbeele uurde e turaaje.

Caggal duum, be powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii

(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

¹ Gilla pudal naange nyannde go'aḅerde e jeddiire, * rewbe been ponndii to saabeere toon, be kooyii nebbeele uurde de be moyyinoo deen.

² Be tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal saabeere ndeen. ³ Ammaa nde be naatunoo ndeen, be tawaay ḅanndu Iisaa, joomii be. ⁴ E ley no hakkillooji maḅḅe mbemmborii noon, inan worbe dido punti, ina ndarii yeeso maḅḅe, ina ḅornii kaddule jalbooje. ⁵ Kulol nanngi be, be leeyini geese maḅḅe e leydi. Wakkati oon worbe been mbi'i be:

—Ko wadi odon piloo buurdo hakkunde maaybe? ⁶ O walaa do, o ummitake. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili duum ⁷ nde o wi'unoo: «Ina tilsi Bii Neddo watee e juude luttube, de tontee e leggal palaangal, de ummitoo nyannde tataḅerde.»

⁸ Ndeen be miccii haala Iisaa kaan. ⁹ Be yuwi to saabeere toon, be njeccii, be kaalanowi dum sappo e ngo'o been e wondube e muḅḅen fuu. ¹⁰ Rewbe been ngonni: Mariyama mo Magdala, e Yowanna,

* **24:1** Dum woni nyannde alan.

e Mariyama inna Yaakuuba e rewbe wondube e mu6ben. Be kaalani dum nulaabe been. ¹¹ Nulaabe been ndaardi haala ma6be kaan hono njiibiika, nja6aay goondinde 6e. ¹² De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere toon. Nde o yuurninoo ley mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmii saabe ko wadi duum.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum dido dow laawol Emayus

(Marku 16.12-13)

¹³ Nyalooma oon pay, dido e ley taalibaabe been kooyi laawol wuro wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro ngoon e Urusaliima ina wada kilooji sappo e go'o. ¹⁴ I6e pillodoo e dow ko wadi duum fuu. ¹⁵ E ley filla ma6be do 6e kokkundurta hakkilooji doon, Iisaa e hoore muudum hewti 6e, ina yaada e ma6be. ¹⁶ Ammaa gite ma6be uddaa taa 6e anndita mo. ¹⁷ O wi'i 6e:

—Dume pillotodon e jahaangal moodon ngal?

Be ndarii, berde ma6be metti. ¹⁸ Gooto ma6be bi'eteedo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:

—Ndelle hakkunde weerbe Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko wadi toon ley balde de naa?

¹⁹ O wi'i 6e:

—Dume?

Be mbi'i mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu. ²⁰ De hooree6e almaami'en e maw6e meeden ngatti mo ley juude laamu faa o jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal palaangal. ²¹ Min cikkiino kanko

rimdinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni nyalooma tataɓo ko dum wadi. ²² Woodi rewbe amin wobbe du ngadii min kaayeeffi. Be njehii to saabeere toon illa fajiri, ²³ de be tawaay ɓanndu makko toon. Be ngarti, be mbi'i malleyka'en ɓanganii be, mbi'i imo wuuri. ²⁴ Caggal duum, wobbe amin njehi to saabeere toon, tawri no rewbe been mbiiri noon, de be nji'aay mo kanko kaa.

²⁵ Ndeen Iisaa wi'i be:

—Hey onon famɗube hakkillo! Berde moodon njaawaa goondinde ko annabaaɓe kaali fuu! ²⁶ Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley teddeengal muudum naa?

²⁷ Ndeen o faamini be ko Binndi Ceniidi diin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaɓe.

²⁸ Nde be battinoo wuro ngo be ponndii ngoon ndeen, o wadi hono o jidɗo faltaade. ²⁹ Ammaa be nyaagii mo, be mbi'i:

—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.

O naati, o jippodii e maɓbe. ³⁰ Nde be njoodinoo iɓe nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o heltii buuru oon, o hokki be. ³¹ Ndeen gite maɓbe peertii, be annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite maɓbe. ³² Ndeen iɓe mbi'undura hakkunde maɓbe:

—Wanaa berde men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo e meeden dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi diin naa?

³³ Wakkati oon, be ummii be njecii Urusaliima. Be tawtowii toon sappo e ngo'o been, ina kawriti e yaadiraaɓe muɓben. ³⁴ Been mbi'i be:

—Goonga, Iisaa Joomiraado ummitake, o banganii Simon.

³⁵ Dido been du kaalani be ko wadi e laawol mubben, e no be annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum sappo e ngo'o

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)

³⁶ Nde be kaalannoo dum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde maɓɓe, wi'i be:

—Jam wonda e moodon!

³⁷ Nesiiji maɓɓe tayi, be kuli, be miilii ko be nji'ata duum wo mbeelu. ³⁸ De o wi'i be:

—Dume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley berde mon? ³⁹ Ndaaree juude am e koyde am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiirudon kam ni.

⁴⁰ Nde o haalunoo dum ndeen, o holli be newe juude makko e koyde makko. ⁴¹ E ley ko be kunngii goondinde saabe seyo maɓɓe e kaayeeffi, o wi'i be:

—Odon ngoodi do ko nyaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.

⁴³ O jaɓi nde, o nyaami yeeso maɓɓe.

⁴⁴ Caggal duum, o wi'i be:

—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura dow am duum fuu, ina tilsi dum tabita. Kulle deen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e moodon ndeen.

⁴⁵ Wakkati oon, o omti hakkillooji maɓɓe faa be paama Binndi fiin. ⁴⁶ O wi'i be:

—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maayɓe nyannde tataɓerde,

⁴⁷ de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e lenyi fuu saabe innde makko. Dum fuddan gilla Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngonni seedotooɓe kulle deen! ⁴⁹ Miin, mi nuldani on ko Baaba aadii duum. Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde baawde gonde dow deen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu

(Marku 16.19-20, Golle Nulaabe 1.9-11)

⁵⁰ O yaari ɓe faa dakkol Baytaniya, o yepti juude makko, o barkini ɓe. ⁵¹ Wakkati mo o barkini ɓe oon, o seedi e maɓɓe, o yeentinaa dow kammu. ⁵² Be cujidani mo. Caggal duum, ɓe njeccodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu iɓe tawee ley suudu dewal mawndu, iɓe njetta Laamɗo.

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso
Fulfulde Burkina New Testament**

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso**

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante), BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2